

Πολιτιστικά Δρώμενα

ΙΑΝ.
ΦΕΒ.
ΜΑΡ. 99

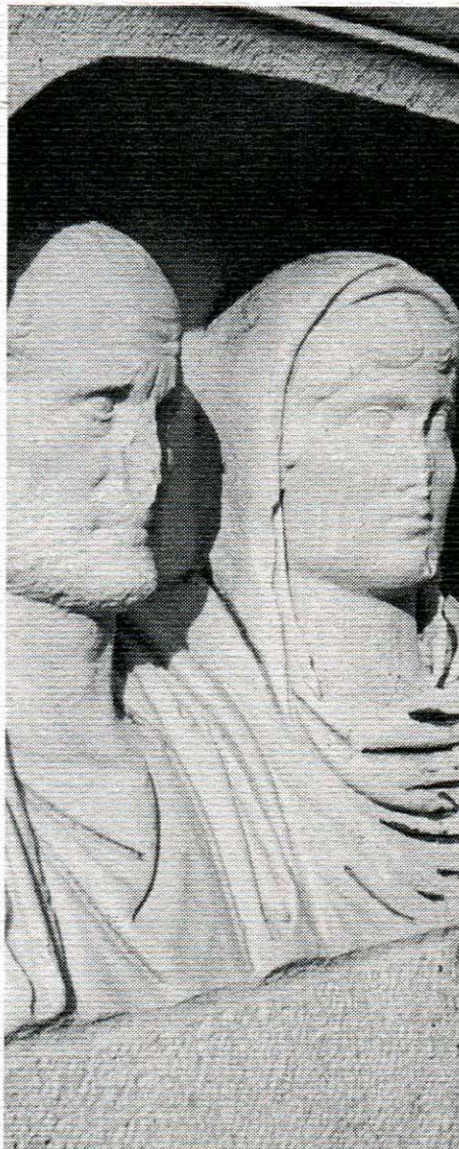
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

πρόεδρος
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ
αντιπρόεδρος
ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΖΥΓΟΥΛΙΑΝΟΣ
μέλη
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΡΟΥΖΙΔΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΟΥΡΣΟΥΖΙΔΗΣ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΟΦΙΑΝΙΔΗΣ
ΕΛΕΝΗ ΛΕΥΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΜΙΧΑΛΗΣ ΤΡΑΝΙΔΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΑΡΑΤΣΙΔΗΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

διευθυντής
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ
λογιστήριο
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΑΡΑΤΣΙΔΗΣ
προγραμματισμός
ΧΑΡΟΥΛΑ ΟΥΣΟΥΛΤΖΟΓΛΟΥ
ΣΟΦΙΑ ΧΙΟΝΙΔΟΥ
γραμματεία
ΟΛΓΑ ΜΥΛΩΝΑ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΕΡΡΟΣ
τεχνική υποστήριξη
ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΤΑΝΤΖΟΣ
ηλεκτρολόγος
ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
βιβλιοθηκονόμος
ΒΟΥΛΑ ΚΟΤΣΑΛΟΥ
γενικών καθηκόντων
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

Πολιτιστικά Δρώμενα

Τρίμηνη Περιοδική Έκδοση
της Δημοτικής Επιχείρησης
Πολιτισμού Δήμου Βέροιας

Υπεύθυνος έκδοσης
Γιάννης Καμπούρης

Αρ. Έκδοσης 25

Υπεύθυνοι Σύνταξης
Χρήστος Ι. Σκούπρας
Φωτεινή Χαμιδιελή

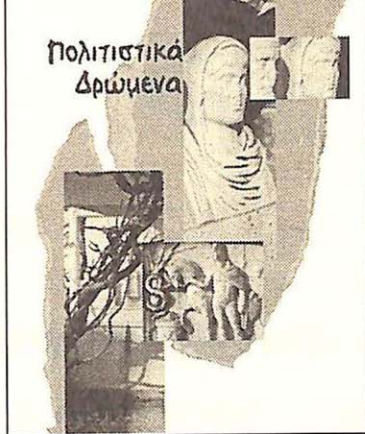
Εικαστική Επιμέλεια
Φωτεινή Χαμιδιελή

Οι φωτογραφίες του εξωφύλλου
είναι του Γιάννη Παπαγιαννούλη

- Τα ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα.
- Το περιοδικό δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

ΙΑΝ.
ΦΕΒ.
ΜΑΡ. 99

Πολιτιστικά
Δρώμενα

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- 2 Ασκήσεις επί χάρτου
Σημείωμα της σύνταξης
- 3 Κλέφτος Κύρου
- 4 Σε πρώτο πρόσωπο
Μια μητέρα
- 6 Ξαναδιαβάζοντας
Φωτεινή Χαμιδιελή
- 7 Στο γύρισμα του αιώνα, η Βέροια του χθες
Συνέντευξη του Γιώργου Χιονίδη στη Χαρούλα Ουσουλτζόγλου-Γεωργιάδου
- 13 Πως την σκαπουλάρησα γι' άλλη μια φορά
Νίκος Παπασπύρου
- 15 Ο Σύλλογος Νεφροπαθών Ν. Ημαθίας
- 16 Ο συγγραφέας Γιάννης Καισαρίδης
Φωτεινή Κεραμάρη
- 25 Το νόημα του «Ύμνου εις την Ελευθερίαν» του Διονυσίου Σολωμού
και η θετική του συμβολή στην ελληνική επανάσταση του 1821
Γεώργιος Μάρδας
- 29 Η σύγκρουση των πολιτισμών και ο ανασχηματισμός της παγκόσμιας τάξης
Σάμιουελ Π. Χάντιγκτον, βιβλιοπαρουσίαση από τον Χ. Ι. Σκούπρα
- 31 Κριτική του τρόπου μεταφοράς στην ξένη γλώσσα
των ονομάτων των χωριών και των πόλεών μας
Ηλίας Τριανταφυλλίδης
- 36 Βιβλιοπαρουσιάσεις
Βούλα Κότσαλου - Πάπαρη
- 39 Κλίμακες σε 6 χορδές... για κιθάρα
Λάμπρος Μπέκιος

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΧΑΡΤΟΥ

«Κάθε Μάρτη αρχίζει μια Άνοιξη»

Ήταν ένας δύσκολος χειμώνας αυτός που πέρασε. Αναμφισβήτητα στη συνείδηση όλων μας κορυφαίο γεγονός του φετεινού χειμώνα ήταν οι μαθητικές κινητοποιήσεις. Αυτές έθεσαν όλες τις κοινωνικές ομάδες μπροστά στις δικές τους ευθύνες. Από δω και πέρα, κανείς δεν μπορεί να ισχυρίζεται, ότι δεν γνωρίζει πως η εκπαίδευση αποτελεί μαζί με τη Δημόσια Υγεία, τις πρώτες προτεραιότητες της νεοελληνικής κοινωνίας. Υποχρέωση όλων μας είναι ν' αναδείξουμε αυτή τη γνώση, μελλοντικά, στην πράξη. Κι έτσι κυλούσε ο χειμώνας, ώσπου τα τελευταία πολιτικά γεγονότα έθεσαν νέες προτεραιότητες. Μήπως δεν είναι και οι ευαισθησίες του λαού μας, ζήτημα κατ' εξοχήν πολιτισμού;

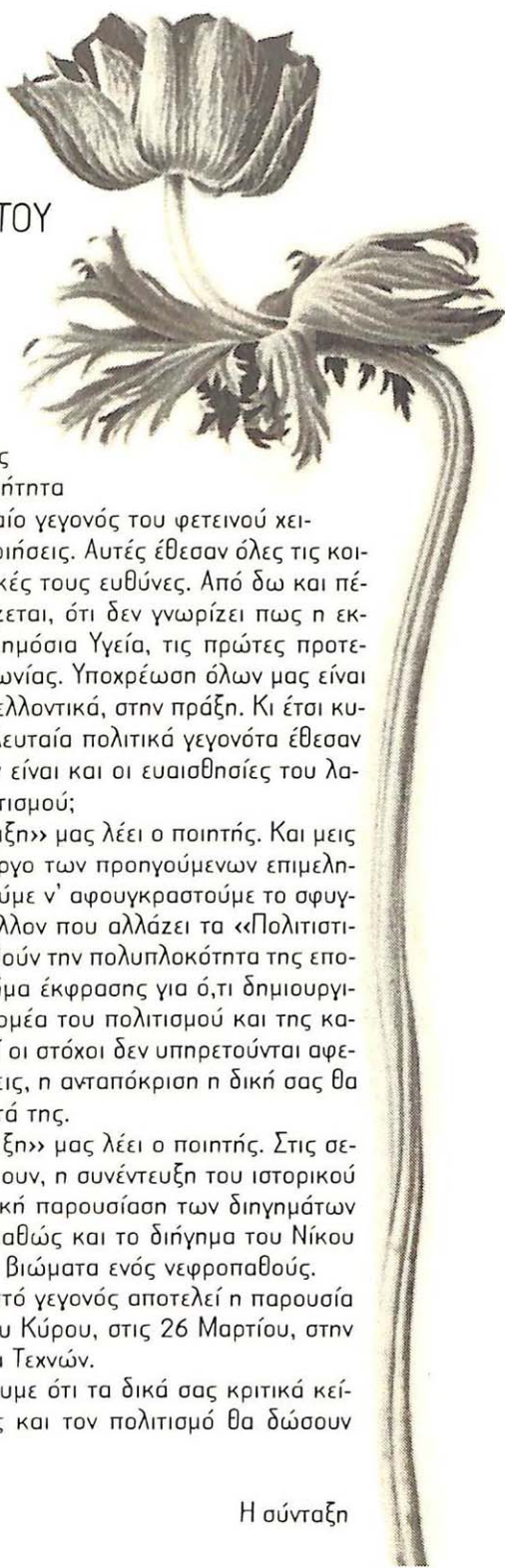
«Κάθε Μάρτη αρχίζει μια Άνοιξη» μας λέει ο ποιητής. Και μεις εδώ συνεχίζοντας το σπουδαίο έργο των προηγούμενων επιμελητριών του περιοδικού, προσπαθούμε ν' αφουγκραστούμε το σφυγμό της πόλης μας. Σ' ένα περιβάλλον που αλλάζει τα «Πολιτιστικά Δρώμενα» οφείλουν ν' αφηγηθούν την πολυπλοκότητα της εποχής μας. Ν' αποτελούν ανοιχτό βήμα έκφρασης για ό,τι δημιουργικό και ζωντανό συμβαίνει στον τομέα του πολιτισμού και της καθημερινής ζωής. Και επειδή αυτοί οι στόχοι δεν υπηρετούνται αφ' αυτοί ή μόνο από αγαθές προθέσεις, η ανταπόκριση η δική σας θα κρίνει τη συνέχεια και την ποιότητά της.

«Κάθε Μάρτη αρχίζει μια Άνοιξη» μας λέει ο ποιητής. Στις σελίδες αυτού του τεύχους, ξεχωρίζουν, η συνέντευξη του ιστορικού της πόλης μας κ. Χιονίδη, η κριτική παρουσίαση των διηγημάτων του βεροιώτη Γιάννη Καισαρίδη καθώς και το διήγημα του Νίκου Παπασπύρου που αναφέρεται στα βιώματα ενός νεφροπαθούς.

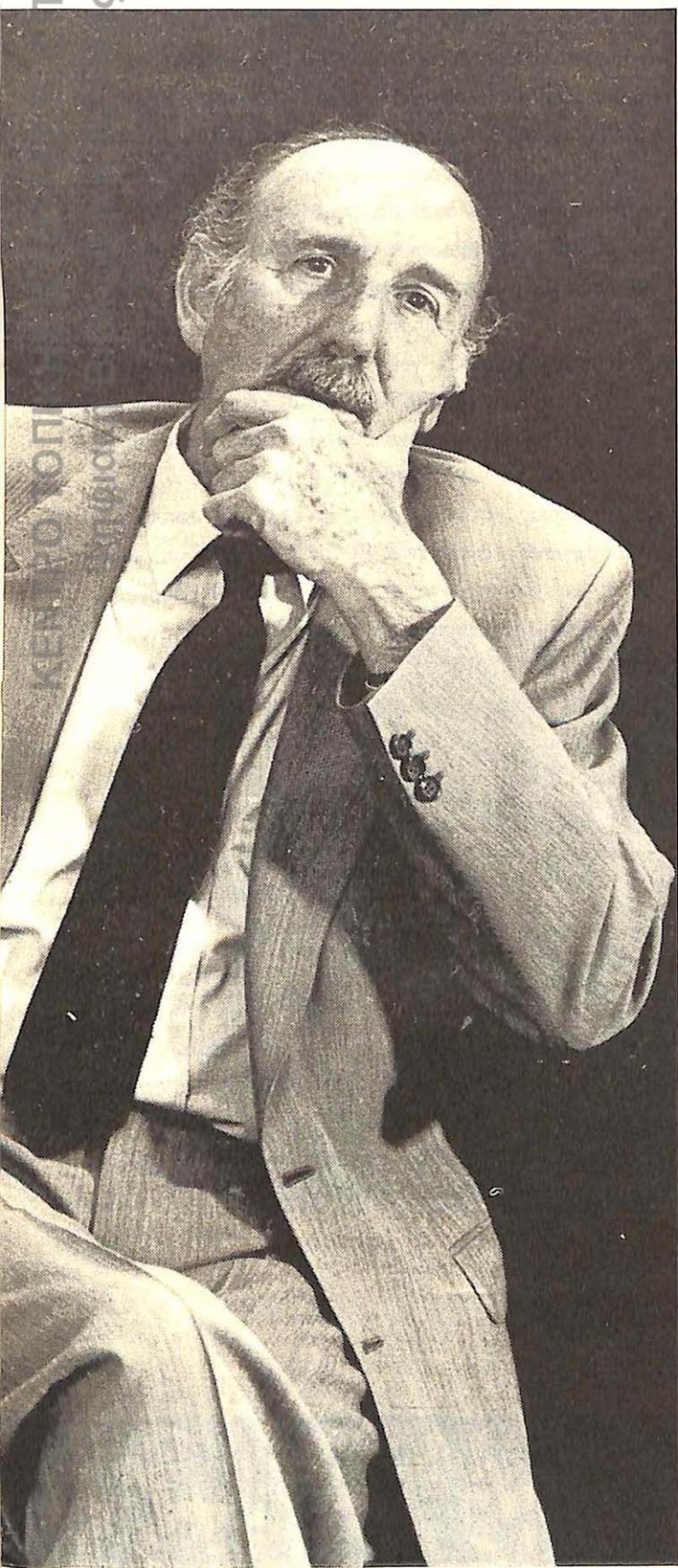
Ακόμη πιστεύουμε ότι ξεχωριστό γεγονός αποτελεί η παρουσία του θεσσαλονικιού ποιητή, Κλείτου Κύρου, στις 26 Μαρτίου, στην Αντωνιάδειο Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών.

Κλείνοντας, θέλουμε να τονίσουμε ότι τα δικά σας κριτικά κείμενα για τις καθημερινές αγωνίες και τον πολιτισμό θα δώσουν μορφή στα Δρώμενα.

Η σύνταξη

Κλείτος Κύρου

Κραυγή δέκατη πέμπτη

Μιλώ με σπασμένη φωνή δεν εκλιπαρώ
Τον οίκτο σας μέσα μου μιλούν χιλιάδες στόματα
Που κάποτε φώναζαν οργισμένα στον ήλιο
Μια γενιά που έψελνε τα δικαιώματά της
Κουνώντας λάβαρα πανηγυριού σειόντας σπαθιά
Γράφοντας στίχους εξαίσιους μιας πρώτης νεότητας
Ποτίζοντας τα σπαρτά με περίσσιο αίμα
Μικρά παιδιά που αφέθηκαν στο έλεος τ' ουρανού

Η γενιά μου ήταν μι' αστραπή που πνίγηκε
Η βροντή της η γενιά μου καταδιώχτηκε
Σα ληστής σύρθηκε στο συρματοπλέγμα
Μοίρασε σαν αντίδωρο τη ζωή και το θάνατο
Οι άνθρωποι της γενιάς μου δεν πεθαίνουν
Στα νοσοκομεία κραυγάζαν έξαλλοι στα εκτελεστικά
Αποσπάσματα τα χέρια τους ήταν μαγνήτες
Τρώγαν πικρό ψωμί καπνίζαν φημερίδες
Ζητώντας ευλαβικά μια θέση σ' αυτή τη γη

Όπου κι αν στάθηκαν οι σκιές τους ριζώναν
Αδικά προσπαθείτε δεν θα ξεριζωθούν ποτέ
Θα προβάλλουν μπροστά στα τρομαγμένα σας μάτια
Τώρα τα καταλάβαμε όλα καταλάβαμε
Τη δύναμή μας και για τούτο μιλώ
Με σπασμένη φωνή που κλαίει
Κάθε φορά στη θύμησή τους

Βιογραφικό: Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1921.
Πήρε το πτυχίο της σχολής Νομικών και Οικονομικών επιστημών. Εργάστηκε ως τραπεζικός μέχρι το 1983. Είναι από τους εγκυρότερους μεταφραστές Αγγλικής ποίησης. Εκδόθηκαν 8 ποιητικές συλλογές από το 1947 έως το 1987.

Θα γίνει παρουσίαση του έργου του ποιητή στις
26 Μαρτίου 1999 από τον Φιλόλογο-ποιητή
Θ. Ε. Μαρκόπουλο
στην Αντωνιάδειο Στέγη Γραμμάτων & Τεχνών.

Την εκδήλωση διοργανώνουν:
Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού του Δήμου Βέροιας
και ο Σύνδεσμος Φιλολόγων Ν. Ημαθίας

Σε πρώτο πρόσωπο

Αν θέλαμε να εξετάσουμε σήμερα πως είναι η ζωή ενός εφήβου, θα λέγαμε ότι αυτή συνδέεται άμεσα με προβλήματα και δυσκολίες που εκδηλώνονται σε διάφορα επίπεδα. Το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει κάθε νέος είναι η ομαλή ένταξή του στη μικρή κοινωνία του σχολείου, η αποδοχή του από τους άλλους και η ανάπτυξη αρμονικών σχέσεων με συμμαθητές και φίλους. Δεν είναι λίγα τα παιδιά που μέσα στη σχολική κοινωνία περιθωριοποιούνται και συχνά μένουν απομονωμένα είτε γιατί διακρίνονται από μεγάλη εσωστρέφεια είτε γιατί τους απασχολούν σοβαρά προβλήματα - (οικογενειακά και προσωπικά) - με αποτέλεσμα να εμφανίζουν ιδιαιτερότητα στο χαρακτήρα, στον τρόπο έκφρασης και συμπεριφοράς. Τα παιδιά αυτά, τις περισσότερες φορές μένουν αβοήτητα, ενώ θα έπρεπε να υποστηρίζονται από ειδικούς ψυχολόγους, ώστε να γίνουν κι αυτά ενεργά μέλη της σχολικής ζωής.

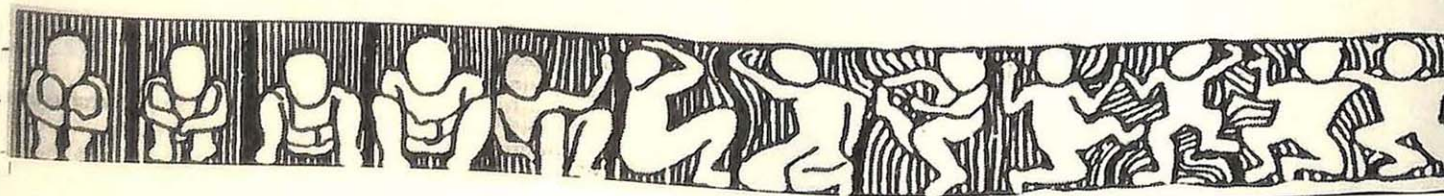
Πολλοί από τους σημερινούς νέους θέτουν ευρείς μαθησιακούς στόχους. Η γνώση μιας δεύτερης και τρίτης ξένης γλώσσας, η παρακολούθηση προγραμμάτων για εκμάθηση και χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, η σπουδή γύρω από ένα μουσικό όργανο, η ενασχόληση με τη ζωγραφική, το χορό ή τον αθλητισμό, αποτελούν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος πολλών νέων. Όσοι από αυτούς επιδιώκουν υψηλές βαθμολογίες στα μαθήματα του σχολείου και ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν με σοβαρότητα τα παραπάνω ενδιαφέροντα, εργάζονται σκληρά, σε καθημερινή βάση αφού για την υλοποίηση των στόχων τους απαιτούνται ατέλειωτες ώρες μελέτης, με αποτέλεσμα ο ύπνος τους να είναι ελάχιστος και ο ελεύθερος χρόνος ανύπαρκτος.

Γι' αυτό τα παιδιά δυσφορούν και διαμαρτύρονται συχνά για τον τρόπο ζωής τους, γιατί δεν βρίσκουν σ' αυτόν καμία χαρά.

Εξάλλου, πολλές φορές γονείς και καθηγητές έχουμε υπερβολικές απαιτήσεις από τα παιδιά ή κρίνουμε πολύ αυστηρά τις επιδόσεις και τη συμπεριφορά τους, χωρίς να σκεφτόμαστε σε ποιες συνθήκες υποχρεώνουμε τα παιδιά να περνούν το μεγαλύτερο μέρος της μαθητικής τους ζωής, αφού εμείς οι ίδιοι παραγνωρίζουμε την παιδική τους φύση. Έτσι δημιουργείται ανάμεσά μας ψυχρότητα, απόσταση και δυσπιστία, γιατί, στο όνομα της απόκτησης κάποιων προσόντων, θυσιάζουμε την ευκαιρία για ανάπτυξη μιας ουσιαστικής επικοινωνίας, όσο ακόμα τα παιδιά βρίσκονται κοντά μας.

Η ενασχόληση των νέων με την τέχνη οπωσδήποτε αποτελεί μια διαφυγή από τον εξοντωτικό ρυθμό των μαθημάτων, ενώ ταυτόχρονα δίνει διέξοδο στις φυσικές κλίσεις των παιδιών, όταν αυτά βέβαια θέλουν να τις καλλιεργήσουν και να τις αναπτύξουν σε ένα υψηλό επίπεδο. Εφόσον η σχέση τους με την τέχνη είναι ουσιαστική, τα παιδιά οδηγούνται στην προσωπική δημιουργία, η οποία όμως στη φάση αυτή περιορίζεται στην ατομική εμπειρία. Ίσως θα έπρεπε να γίνουν συλλογικότερες προσπάθειες και μέσα από αυτές να δίνονταν η ευκαιρία στα παιδιά να παρουσιάσουν δικά τους έργα, με σκοπό τη μεγαλύτερη εξοικείωση με τις διάφορες μορφές της καλλιτεχνικής έκφρασης. Στα σχολεία μας υπάρχουν πολλά προικισμένα παιδιά με κάθε είδους ταλέντα, τα οποία τις περισσότερες φορές δεν βρίσκουν το χώρο ή λείπουν οι προϋποθέσεις για να εκδηλωθούν.

Αν προσφέραμε τη δυνατότητα στα παιδιά να οργανώσουν τη δική τους πνευματική ζωή - παρουσίαση εικαστικών έργων, ερμηνείες μουσικών εκτελέσεων, απόδοση μικρών θεατρικών ρόλων, παρουσίαση ποιητικών κειμένων - νομίζω ότι πολλά προβλήματα των νέων μας θα αντιμετωπίζονταν ταυτόχρονα, και πρώτα από όλα το πρόβλημα της επικοινωνίας. Μέσα από αυτές τις μικρές

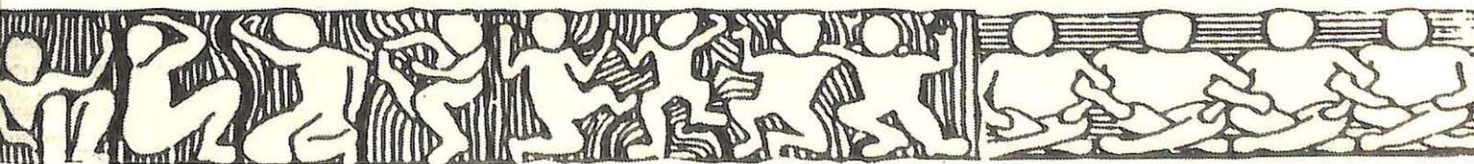
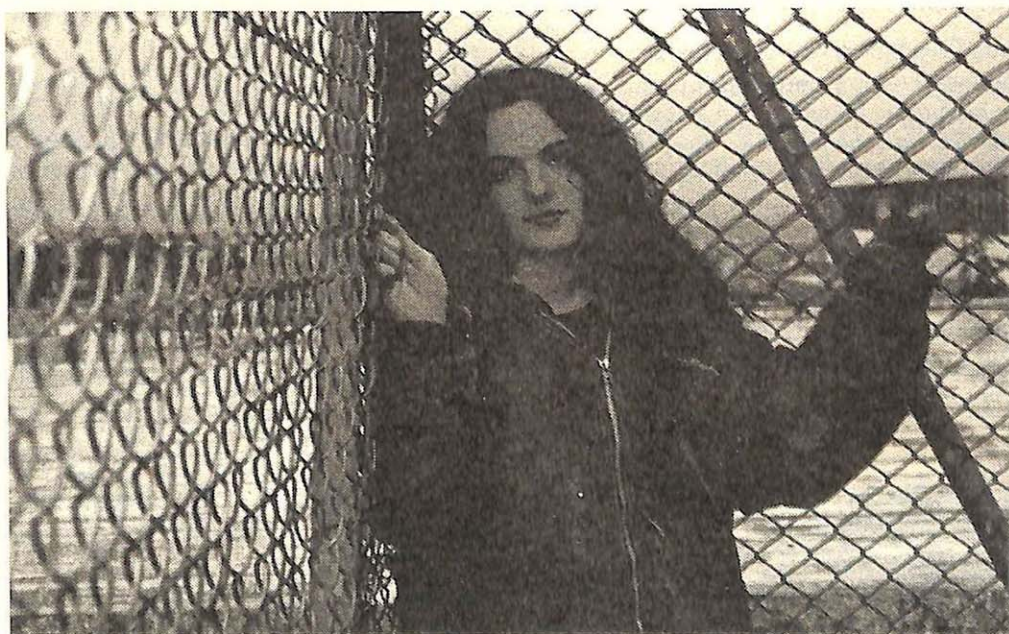

καλλιτεχνικές ανταλλαγές, τα παιδιά βιώνουν την ικανοποίηση της προσωπικής δημιουργίας και θεμελιώνουν το αίσθημα της αυτοπεποίθησης, στοιχείο που λείπει από πολλούς σημερινούς νέους. Σε ένα κατάλληλα διαμορφωμένο περιβάλλον, απαλλαγμένο από την ηχορύπανση και τους καπνούς, τα παιδιά θα μπορούσαν να ανταλλάσσουν απόψεις, να εκφράζουν τις ανησυχίες και τις σκέψεις τους γύρω από όσα θέματα απασχολούν την εφηβική ψυχοσύνθεση, να επικοινωνούν με συνομήλικους που έχουν ποιοτι-

κά ενδιαφέροντα και σοβαρό τρόπο σκέψης.

Αλλά το πρόβλημα της επικοινωνίας δε σταματά εδώ. Τα παιδιά έχουν ανάγκη από την κατανόηση και τη συμπαράστασή μας σε κάθε τους προσπάθεια. Θέλουν απαντήσεις στα ερωτήματά τους και οφείλουμε να είμαστε δίπλα τους οποιαδήποτε στιγμή μας χρειαστούν, αν θέλουμε να δημιουργήσουμε ανθρώπους ελεύθερους, απαλλαγμένους από κάθε είδους συμπλέγματα.

Μια μητέρα

Ξαναδιαβάζοντας

Μέσα από το σύνολο των ιδεών που αναπτύσσονται σ' ένα βιβλίο έρχεται στο φως, στιγμές-στιγμές, η μυστική επικοινωνία που υπάρχει μεταξύ του δημιουργού και του αναγνώστη. Συχνά κάποιες φράσεις λειτουργούν ανεξάρτητα από το πλαίσιο της διήγησης και ξαφνιασμένος αναγνωρίζεις στο περιεχόμενό τους την πραγματικότητα που βιώνεις ακριβώς εκείνη τη χρονική στιγμή.

Τότε μια εσωτερική ορμή σε προτρέπει να υπογραμμίσεις λέξεις, να σημειώσεις μια σκέψη στο περιθώριο της σελίδας για να σου υπενθυμίζει αυτό που σε άγγιξε.

Τυχαίνει μερικές φορές σε βιβλία που έχεις δανειστεί, ν' ανακαλύπτεις ολόκληρες παραγράφους υπογραμμισμένες διακριτικά μ' ένα μολύβι και άλλοτε με γραμμές χαραγμένες έντονα με μελάνη.

Αναμάνεις βιαστικά σημειωμένες λέξεις, συνήθως δυσανάγνωστες, λέξεις παγιδευμένες σε κόκκινους κύκλους, βέλη με μακριές ουρές που οδηγούν σε ιδέες.

Ένα παιχνίδι με σημάδια που σε παρακινεί ν' αναρωτηθείς για την αιτία που προκάλεσε το ενδιαφέρον κάποιου άλλου αναγνώστη πριν από σένα.

Κοιτώντας ξανά βιβλία που αγάπησες στο παρελθόν διαπιστώνεις ότι είχες από τότε τη συνήθεια να σχεδιάζεις θαυμαστικά ή ερωτηματικά στα διάστιχα, να χρησιμοποιείς περίεργα σύμβολα ή ακόμη και να τσακίζεις τη γωνία της σελίδας.

Κι' αν είσαι τυχερός μπορεί να ξαναβρείς κάτι από τον αλλοτινό σου εαυτό στα λόγια εκείνα που σ' είχαν γοητεύσει. Ή απλά να δεις τις αλλαγές της οπτικής σου και της ιδεολογίας σου και μπορεί να νιώσεις τρυφερότητα για την αθωότητα που είχες τότε.

Φωτεινή Χαμιδιελή

Κι ύστερα ο Κωστής σώπασε.

Σε μία καταιγίδα που έριξε κάτω όλα της τά νερά μαζεμένα κι ύστερα σούρωσε. "Άδειασε κι αυτός κι απέμεινε πεσμένος στην πολυθρόνα του φίλου του μόνο σαν ένα κοστούμι.

Μέσα απ' αυτό τό άδειο κοστούμι κάτι στο νου του αναρωτιότανε αν τελικά κατάφερε νά πει μαζί με τίς τόσες λέξεις πού βγήκαν απ' τό στόμα του εκείνο ακριβώς πού του συμβαίνει. Τό κεντρί τό κεντρί τό πέταξε έξω:

Ήταν όμως τόσο κουρασμένος πού δέν μπορούσε νά σχολιάσει τίποτα άλλο.

Ούτε ο Φίλιππος μίλησε.

Δέν ήταν άλλωστε ή πρώτη φορά πού άκούει πα-

ραλλαγές της ίδιας ιστορίας. Κάθε τόσο οί υποτροπές της έρωτικής απόλειας φούσκωναν σαν κύματα μέσα στον Κωστή κι εκείνος δέ μπορούσε παρά νά κάθεται κει, νά τόν άκούει, νά του κάνει τόν κυματοθραύστη.

Ο φίλος του κατά διαστήματα πού, εύτυχώς φαίνονται τελευταία νά αραιώνουν, έρχεται έδω, έτσι ξαμμένος, όργισμένος ή σέ απόγνωση, γιά νά ξαναδιηγηθεί τήν άτυχη ιστορία του μέ τήν "Αρια. Πάντα άποπασματικά, από μιά άλλη όπτική γωνία κάθε φορά, έ διαφορετικό κλειδί έρμηνείας, μέ αλλιώτικο αίσθημα, μέ μιά καινούργια παρεξήγηση γιά άφετηρία.

Είχε άμεση ανάγκη νά βγάλει από μέσα του κάθε ιθναή έκδοχή γιά όσα συνέβησαν και νά καθαρίσει τό λμα του από τή μόλυνση πού συνέχιζε νά τόν φαρμακώνει.

Τή μόλυνση του προδομένου έρωτα, του στερημένου πόθου κι ίσως απ' όλα περισσότερο, του πληγωμένου έγωισμού πού δέχθηκε ένα τελειωτικό «όχι».

Όμως οί έκδοχές μιās ιστορίας δανάμεσα σ' έναν ντρα και μία γυναίκα είναι άπειρες. Όσο κι αν κόβεις φάγια αυτά ξαναβαίνουνε. Μυθική "Υδρα, άκατάλητη, πού εκεί πού λές πώς ξεψύχησε άνασηκώνει τό ατηφόρο πλοκάμι της και σέ άπειλεί μέ μιά νέα πιόττητα. Άκόμα χειρότερα, μέ μιά νέα έλπίδα.

Δέν γιατρεύονται εύκολα αυτά.

Ο Κωστής τέτοιες δηλητηριασμένες ώρες άναζη-
ζε τόν Φίλιππο. Γιά τή σιωπή του τόν άναζητούσε, ατί ποτέ δέν τουγε πει εκείνα πού σνηθίζουν νά σοι-
νε σ' αυτές τίς περιπτώσεις οί άλλοι. Έκείνα γιά τόν
ινδωμάτορα χρόνο πού όλα τά ξεπερνά. Γιά τήν ψευ-

τι όταν δέν πιάνει,
συνταγές της, τίς

το κεντρί που τσακίζεις
να είναι για να κεντρίσεις
αυτό

ΣΤΟ ΓΥΡΙΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ Η ΒΕΡΟΙΑ ΤΟΥ ΧΘΕΣ....

Οδοιπορικό στον 20ό αιώνα .
Συνέντευξη του Ιστορικού της Βέροιας **Γιώργου Χιονίδη**,
στη Χαρούλα Ουσουλτζόγλου - Γεωργιάδου.

Γενάρης του 1999. Άρχισε ήδη η αντίστροφη μέτρηση. Όταν αλλάζει ο χρόνος οι ανασκοπήσεις ανήκουν στους δημοσιογράφους. Όταν όμως αλλάζει ο αιώνας, ή ακόμη περισσότερο η χιλιετία, η αναδρομή ανήκει στους ιστορικούς. Μια συζήτηση με τον Γιώργο Χιονίδη, αποκτά , έτσι, μεγαλύτερο ενδιαφέρον..

Είσαστε ο Ιστορικός της Βέροιας, που ερευνάει την ιστορία της πόλης από τα αρχαία έως και τα νεώτερα χρόνια. Άρχισε ήδη η αντίστροφη μέτρηση για την αλλαγή του αιώνα, ο οποίος, πώς ξεκίνησε κ. Χιονίδη;

Βέβαια είμαι, ήδη, μιάς, κάποιας, ηλικίας, αλλά δεν ζούσα, παρά ταύτα, όταν το 1900 - ή σωστότερα την 1.1.1901- άρχισε η αυγή του 20ού αιώνα μας. Γεννήθηκα μετά 34 χρόνια. Άρα, όσα ελάχιστα θα επισημάνω δεν τα γνωρίζω από προσωπική αντίληψη, αλλά από την όποια μελέτη ή από το διάβασμα σχετικών κειμένων.

Το φυσικό περιβάλλον “παίζει” το ρόλο του , όπως και το πολιτιστικό, ιδιαίτερα, όμως, το πολιτικό. Πολλά ή τα περισσότερα εξαρτώνται από το σε ποιόν ανήκει η κυριαρχία, η εξουσία ενός τόπου.

Μπαίνοντας, δηλαδή, ο 20ός αιώνας, βρήκε και τη Βέροια να συνεχίζει τον βίο της ως Τουρκοκρατούμενη πόλη.

Αυτή η επισημάνση είναι η σπουδαιότερη διαφορά που παρατηρώ μεταξύ της εισόδου του νεογέννητου και της...εξόδου πλέον του ασπρομάλλη γέροντα, του 20ου αι.

Η δεύτερη, σπουδαία, διαφορά έχει να κάνει με τον τότε και τον σημερινό τρόπο της ζωής, πέρα και άσχετα από το γεγονός, ότι η Βέροια ελευθερώθηκε ύστερα (16.10.1912, με το “παλιό” ημερολόγιο, με το οποίο- ας σημειωθεί- πρέπει να υπολογίζεται η έναρξη του αιώνα, την 1.1.1901 και όχι την 1.1.1900, νομίζω). Υπαινίσσομαι και υπονοώ, ότι ο τρόπος ζωής, τότε, ελάχιστες ομοιότητες είχε και πάμπολλες διαφορές με τον τωρινό.

Διαβάζοντας ,δηλαδή, περιγραφές της ζωής της Βέροιας επί παραδείγματι του 17ου αι. από τον “παραμυθάν” Τούρκον Εβλιγιά Τσελεμπή, ή ποικίλους Οδηγούς, όπου δημοσιεύονται οι περιγραφές περιηγητών ξένων, όπως του Στρούγκ, ή Ελλήνων, διαπιστώνεις εντυπωσιασμένος ή και έκπληκτος ότι η Βέροια, είχε διατηρήσει απαράλλακτη και αναλλοίωτη τη μορφή της κατά τη διάρκεια της παρόδου αιώνων, “έμοιαζε” η του 17ου με των αρχών του 20ού αι. περισσότερο , απ’ ό,τι η σημερινή (ή στο τέλος τούτου) με την ίδια πόλη μετά το “Ελληνικό” (δηλ. την υπαγωγή της στον κορμό του κράτους μας).

Στη διάρκεια λίγων δεκαετιών, - ιδιαίτερα του δεύτερου μισού του

20ού αιώνα- άλλαξε σοβαρότητα ή , καλύτερα, ανατράπηκε τελείως ο περιβαλλοντικός, ο πολιτιστικός, ο οικιστικός, ο οικονομικός, ο κοινωνικός ιστός (και) της Βέροιας, ώστε να νομίσει κάποιος, που είχε να έρθει 40-50 χρόνια σ' αυτήν, ότι πρόκειται γι' άλλη πόλη. Μόνο ο περιβάλλων φυσικός χώρος (Αλιάκμων, Βέρμιο, Πιέρια, κλπ) αφήνει μερικές...αμφιβολίες, ότι δεν "έκανε λάθος στην κατεύθυνση"!...

Αυτό δεν ισχύει, όμως, μόνο για τη Βέροια...

Βέβαια, το φαινόμενο είναι γενικότερο και σχεδόν παγκόσμιο, οπωσδήποτε πανελλαδικό. Όμως, όπου υπήρχε -όπως και στη Βέροια- κάποιο ειδικό τοπικό χρώμα, ως "ειδοποιός διαφορά", φυσικής ομορφιάς, άμεσης φυσικότητας-γραφικότητας, ήρεμης μέχρι και... "ασάλευτης" ζωής, χωρίς αυτοκίνητα, ηλεκτρικό φως, ραδιόφωνα, τηλεοράσεις, θορύβους (εκτός από τα γαυγίσματα των σκύλων, τα ...γκαρίσματα των γαϊδάρων και το πέραςμα του κάρου και του αμαξιού), η κατάσταση , ή καλύτερα, η ακαταστασία, που επικρατεί σήμερα, ενώ ο χρόνος πρόκειται ν' αλλάξει χιλιετία, δεν θα ήταν δυνατόν, σε καμιά περίπτωση, να προβλεφθεί από έναν παρατηρητή των αρχών του αιώνα, όσο και αν είχε εντυπώσει στη μελέτη, στο "ρούφηγμα" των βιβλίων του Ιουλίου Βέρν.

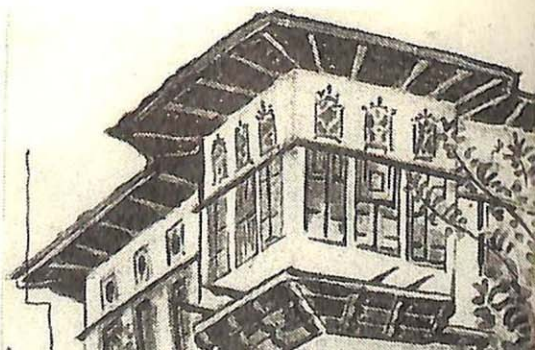
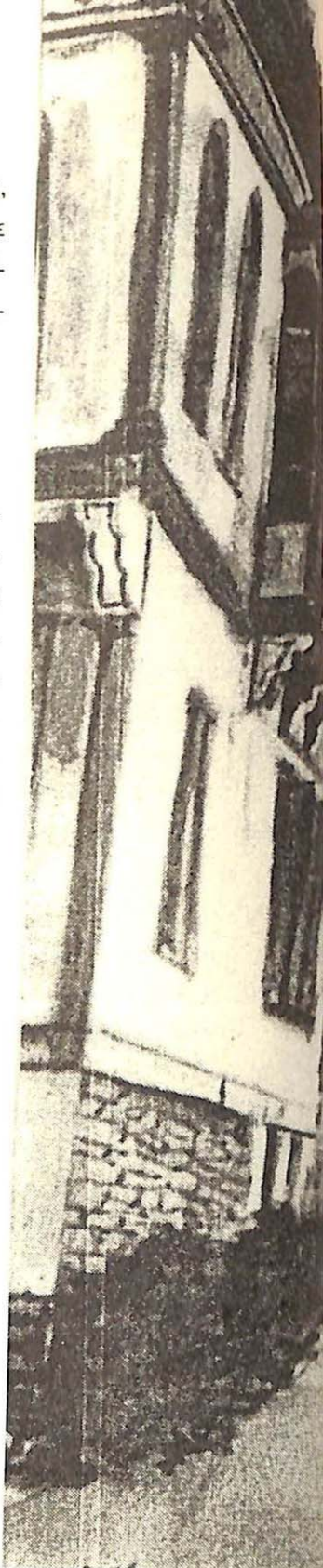
Στις αρχές του 20ού αιώνα, δεν γινόταν πολύ κατανοητό για ποιόν λόγο κατέφυγε σε μοναχονήσι ο Ροβινσών Κρούσος για να βρεί την ησυχία του, διότι τότε δεν ήταν τούτη "αγαθό" εν πλήρει και τελεία , ανεπαρκεία, καθώς υπήρχαν πάμπολλες νησίδες πράσινου, διότι το κάθε σπίτι είχε μεγάλο κήπο (γι' αυτό και οι πωλήσεις ακινήτων, ή οι δωρεές, ή οι προικοδοτήσεις κτλ αναφέρονται πρώτα στους κήπους και ύστερα στην οικοδομή, ως δεύτερο περιουσιακό στοιχείο...), ποταμίσκοι και ρυάκια ("μπουντουβάγιες"), διέσχισαν την πόλη, τους στενούς και χωματένιους δρόμους, που φώτιζαν με γκάζι, πετρέλαιο....

Έτσι, νωχελικά, ήρεμα μέχρις... απελπισίας κυλούσε η ζωή και, καθώς δεν υπήρχαν οι κινηματογράφοι ή τοπικές εφημερίδες που πρωτοκυκλοφόρησαν στα μέσα της τρίτης δεκαετίας του, μονάχα οι προφορικές εφημερίδες "κολλούσαν στον τοίχο" όποιο ατυχές άτομο είχε πέσει στο στόμα των κουτσομπόληδων...

Μπορούμε να σταθούμε σε κάποια σημαντικά γεγονότα της εποχής;

Αν θελήσουμε να ψάξουμε τα τεφτέρια της τοπικής ιστορίας, τελείως πρόχειρα και βιαστικά, θα περιοριζόμαστε από ανάγκη, στην επισήμανση ελάχιστων αξιόλογων γεγονότων:

Μετά τον "ατυχή πόλεμο" του 1897, οι Έλληνες και της Βέροιας αισθάνονταν "μυδιασμένοι". Τους απασχολούσε ιδιαίτερα η φροντίδα να λειτουργούν τα κοινοτικά σχολεία. Στον τομέα αυτό, υπήρχε η δωρεά 1000 τουρκικών λιρών του Βεροιώτη μοναχού (του Κουτλουμουσίου, του Αγίου Όρους) Μελετίου και του Δημητρίου Ρακτιβάν, Βεροιώτικης καταγωγής, έμπορου της Κωνσταντινουπόλεως, ο οποίος άφησε κληροδότημα 100 τουρκικών λιρών, που κατέβαλλε

κάθε χρόνο η γυναίκα του Μαρία και ύστερα ο γιός του Κωνσταντίνος. Η άλλη σπουδαία οικογένεια της Βέροιας, των Μπικέλλα-Βικέλα (εγκατεστημένοι κι αυτοί τελικά στην Πόλη) δεν φαίνεται να συνεισέφερε και δείχνει να αποξενώθηκε με τη μετανάστευσή της στη Σύρο (όπου γεννήθηκε ο Δημ. Βικέλας, το 1835, γνωστός λογοτέχνης και αναβιωτής των Ολυμπιακών αγώνων του 1896). Αρκεί να σημειωθεί ότι ο γνωστότερος γόνος της, ο Δημήτριος Εμμ. Βικέλας (1835-1908) επισκέφθηκε για πρώτη φορά τη Βέροια τον Σεπτέμβριο του 1901 και πρωτοείδε το περίφημο "Μπεκελάδικο" (αρχοντικό για το οποίο γράφει και ο Κουζινερύ). Τότε τον ανακήρυξε (7.10.1901), επίτιμο Πρόεδρό της, η μεγαλουργούσα φιλεκπαιδευτική αδελφότητα "Μέλισσα", η οποία διατηρούσε και φιλαρμονική μπάντα, με πρωτοβουλία του σπουδαίου Βεροιώτη δασκάλου Εμμανουήλ Ιωάννη Ζάχου (1860-1924). Η ανέγερση νέου σχολικού κτηρίου για να στεγάσει το "Ημιγυμνάσιον" απασχόλησε την Εφορία των σχολείων της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας της Βέροιας, από τον Σεπτέμβριο του 1894, ενώ η απόλυση ή μη για τον Διευθυντή του Ημιγυμνασίου Αντωνίου Τούσα (διδάκτορα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου των Αθηνών) τάραξε την κοινότητα των Ελλήνων κατά τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 1901, με αναφορές και στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, ακόμα!!

Το κυρίαρχο πρόβλημα της Ελληνικής κοινότητας της πόλεως ήταν το κτίσιμο και οι προσθήκες στο νέο κτήριο του Ημιγυμνασίου (από το 1894-1909), ξοδεύτηκαν δε αρκετές χιλιάδες λίρες (το 1906-1907 τουρκικές λίρες 1000), με τη συνδρομή των εκκλησιών, των πολιτών και της αδελφότητας "Μέλισσα". Πρόκειται για το "Παλιό Γυμνάσιο", που λειτούργησε μέχρι το 1994 και τελευταία ανακατασκευάζεται ώστε να χρησιμοποιηθεί σαν Δημαρχείο.

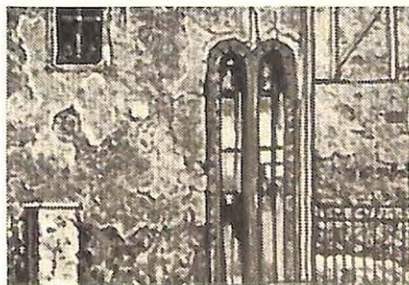
Η Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα της Βέροιας, είχε θεσμικά-λειτουργικά προβλήματα και στην αρχή του αιώνα μας, που προκαλούσαν αναταραχή, όπως προκύπτει από τη μελέτη των σχετικών Κωδίκων της.

Δεν είναι τυχαίο, ότι για να ηρεμήσουν τα πράγματα, χρειάστηκε να τροποποιηθεί ο σχετικός "Κανονισμός" της, του 1892, τόσο το 1903, όσο και το 1912, το δε πλήθος εγγραφών στους Κώδικες του Οικουμενικού Πατριαρχείου - (που ερεύνησα-μελέτησα το 1959, επί τόπου, επί έναν μήνα) για τα σχετικά προβλήματα της Κοινότητας της Βέροιας (χωριστά δε της Νάουσας), αποδεικνύει, ότι τα θέματα αυτά απασχόλησαν και την κεφαλή της Ορθοδοξίας, στην Κωνσταντινούπολη.

Ο πολιούχος της Βέροιας, ο συντοπίτης όσιος Αντώνιος, ο νέος (που έζησε στα Βυζαντινά χρόνια το αργότερο δε τον 13ο μέχρι τις αρχές του 14ου αιώνα) ήταν στα ενδιαφέροντα και στη φροντίδα, επίσης, των χριστιανών, των κατοίκων της Βέροιας και στο "έμπα" του αιώνα μας, δεδομένου ότι είχε καεί, πάλι, η εκκλησία του (την 4η προς την 5η Φεβρουαρίου του 1898) και είχε παύσει να λειτουργεί ο ναός του, που "έπαυζε" και τον ρόλο ψυχιατρείου ολόκληρης, σχεδόν, της Μακεδονίας!! Ας ληφθεί υπόψη ότι τα εγκαίνια του τελευταίου (και τώρα σωζόμενου) οικοδομήματος έγιναν μόλις, τη 12 Σεπτεμβρίου 1904 και, συνεπώς, ο νέος αιώνας βρήκε την πόλη χωρίς να λειτουργεί ο ναός του, που λειτουργούσε και ως τραπεζικό ίδρυμα της κοινότητας και ολόκληρης της επαρχίας.

Ποιες ήταν κ. Χιονίδη οι ασχολίες των κατοίκων στην αρχή του αιώνα;

Η Βέροια ήταν μια μεικτή, γεωργική και αστική πόλη, με πολλά κα-
 ταστήματα και "εργαστήρια", κυρίως γύρω από την πλατεία του "Αγια-
 ντώνη", που οι επανειλημμένες πυρκαϊές (μεγαλύτερη η την 14.8.1864, ενώ σημειώνω και τη μεγάλη πλημμύρα του 1935) αποτελούσαν τον με-

γάλον καταστροφέα της οικονομίας και των μνημείων-αρχείων του παρελθόντος.

Άρα, οι ασχολίες των κατοίκων ήταν ανάλογες. Όμως, όλες, σχεδόν, οι οικογένειες είχαν τον "μπακτσέν", γύρω από το σπίτι ή στον κάμπο (εξού και η περιοχή του, κάτω από την "Ελιά" ονομάζονταν ανέκαθεν "μπακτσέδες"), σπανιότερα δε στα γύρω βουναλάκια.

Όμως, παρόλη την όποια "κατάπτωση" της Βέροιας, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας (σε σύγκριση με τη μέγιστη σπουδαιότητά της στα αρχαία χρόνια των Μακεδόνων, όταν υπήρξε η έδρα τους, κάτω από το Βέρμιο, κατά τον Ηρόδοτο, Στράβωνα κλπ., στα Ελληνιστικά χρόνια, αφού η περίφημη οικογένεια των Αντιγονιδών, κατάγονταν από τη Βέροια, όπως και στα Ρωμαϊκά, οπότε ήταν έδρα του "Κοινού των Μακεδόνων" και στα Βυζαντινά έδρα και "θέματος"), ήταν, πάλι, μια "βασιλίσσα". Και τούτο ίσχυε και πριν ονομασθεί έτσι η φερώνυμη ποδοσφαιρική ομάδα της (εδώ και μερικά χρόνια), ίσως διότι ο μύθος της "Βασιλίσσας Βιργίνιας" (που έπεσε στα νερά της "Μπαρμπούτας", για να μην ατιμασθεί από τους εισβαλόντες Τούρκους, Μουσουλμάνους), να ήταν έντονος και πριν δώσει το όνομα στο χωριό Βεργίνα, που έκτισαν οι Ελληνοπόντιοι (από τη Σάντα του Πόντου, κοντά στην Π. Σουμελά της Τραπεζούντας), μετά το 1922 και αποκαλυφθούν (το 1977 και ύστερα) οι βασιλικοί τάφοι της, που έκαναν παγκόσμια γνωστό τούτο και την ευρύτερη περιοχή, όπου δέσποζε ανέκαθεν η πόλη μας.

Αρκεί να σημειωθεί ότι ο Εβλιγιά Τσελεμπή, που προανέφερα, γράφει ότι (το 1668) η Βέροια είχε 300 μύλους, όλων των κατηγοριών (θα συμπεριλάμβανε, προφανώς, και τους περίφημους σουσαμόμυλους, με το άσπρο-μαύρο ταχίνι), πολλά εργαστήρια-βιοτεχνίες, με παγκόσμια γνωστά εκείνα, που ασχολούνταν με την κατασκευή των μοναδικών (διεθνώς) προσοφίων (των "χαβλιών"), όπως γράφει τούτος και τονίζουν όλοι οι ξένοι περιηγητές. Τούτο σημαίνει πολλά, διότι το εμπόριό τους ήταν διεθνές και γινόταν μέσω της Θεσσαλονίκης και Κωνσταντινουπόλεως, Φιλιππουπόλεως, Σμύρνης κλπ., όπου βρίσκομε (και στη Βιέννη) Βεροιώτες εμπόρους (δεν είναι τυχαίο, ότι οι οικογένειες των Μπικέλλα - Βικέλα, Ρακτιβάν κ.ά.) προόδεψαν και διακρίθηκαν, διότι υπηρέτησαν τον κερδώς Ερμή (αρκετά δε μέλη τους και τα Γράμματα και τις επιστήμες).

Σήμερα πολλοί την αποκαλούν "χωνευτήρι" των φυλών, υπήρξε ποτέ μια "κλειστή" κοινωνία;

Δεν νομίζω, ότι η Βέροια, υπήρξε ποτέ, "κλειστή κοινωνία". Η σπουδαία ιστορία της, η ένδοξη και μοναδική της θέση ως "Μητροπόλεως", του "Κοινού των Μακεδόνων", αποτέλεσε τον μαγνήτη των κατοίκων άλλων περιοχών, καθώς η εύφορη πεδιάδα, ο "κάμπος" (και πριν την αποξήρανση της "λίμνης των Γιαννιτών") έδιδε εργασία σε πολλούς εργάτες, κυρίως της γης, ιδιαίτερα στην εποχή της καλλιέργειας ή κυρίως της συγκομιδής των αγροτικών προϊόντων. Έτσι, οι γνωριμίες, τα συναισθήματα και η ... "μεικτοί" (μεταξύ Βεροιωτών και μη) γάμοι, αυτός ο κανόνας των ...συγκοινωνούντων δοχείων της κοινωνικής ζωής, λειτουργούσε ως αποτρεπτικός παράγων, που δεν άφησε να "κλειστεί" η κοινωνία της...

Άραγε, είναι τυχαίο, ότι πολύ παλιά, στα Ρωμαϊκά χρόνια, ανήκει επιγραφή των Ρωμαίων κατοίκων της Βέροιας, που είχαν κτήματα στην πόλη; Ότι όσοι γράφουν για τη Βέροια, υμνούν (στα βυζαντινά χρόνια και στην τουρκοκρατία ή και νωρίτερα, ο Λουκιανός, τον 2ο μ. Χ. αιώνα) την πόλη, για τη φυσική ομορφιά της, τα νερά της, τα κτήριά της, την ευφορία, τον πλούτο και την πολυανθρωπία της .

Άρα, ήταν μία ...πολύφερνη ...νύμφη, η Βέροια, γι' αυτό και οι Εβραίοι την επέλεξαν, "αρχαιόθεν", δεν είναι τυχαίο, ότι δίδαξε (3-4 φορές!!) σ' αυτήν ο Απόστολος των Εθνών Παύλος. Δεν είναι δε, ίσως, τυχαίο, επίσης, ότι στις Πράξεις των Αποστόλων, ο Λουκάς χαρακτηρίζει τους κατοίκους της ευγενείς ("ευγενέστερους των Θεσσαλονικέων") και ότι ένας από τους μαθητές του Απ. Παύλου, ο Σωσίπατρος ή Σώπατρος, ήταν Βεροιώτης.

Ακόμα, ο Ιωάννης Κωπτούνιος, σοφός ιατροφιλόσοφος και συγγραφέας, είχε πατέρα που ήρθε από το νησί Κύθηρα και παντρεύτηκε στη Βέροια, σπούδασε δε και διακρίθηκε μεν στην Ιταλία, (Πάδοβα) αλλά παντού (και στη διαθήκη του) τονίζει την καταγωγή του από τη Βέροια, όπως και ο Μητροφάνης Κριτόπουλος, συγγραφέας και πατριάρχης της Αλεξάνδρειας, ή ο Κύριλλος Β', ο Κονταρής, Οικουμενικός Πατριάρχης, όπως και ο Νήφων Α., που παραβρέθηκε (το 1315), με τον Αυτοκράτορα του Βυζαντίου, στα εγκαίνια των περίφημων τοιχογραφιών του Γ. Καλλιέργη στη σωζόμενη εκκλησία "του Χριστού".

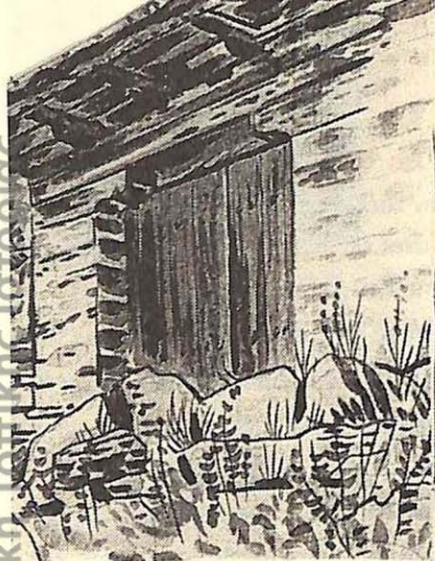
Το δε γεγονός ότι ο Γρηγόριος ο Παλαμάς επέλεξε την περιοχή της Βέροιας για να πρωτοδιδάξει τον "Ήσυχασμόν" (όπου, στην πόλη, σε γυναικείο μοναστήρι, εγκατέστησε και τις αδερφές του), ότι ο Άγιος Αθανάσιος, ο ιδρυτής της συστηματικής ζωής των μοναχών των Μετεώρων, ο όσιος Νικάνωρ, ο όσιος Διονύσιος ο του Ολύμπου, ο όσιος Θεοφάνης (ύστερα πολιούχος της Νάουσας) κ.ά. διάλεξαν τη Βέροια και τη "Σκήτη" της (στο σημερινό μοναστήρι του Ι.Τ. Προδρόμου) για να ασκητεύσουν κλπ., αποδεικνύει ότι ήταν "...τόπος υποδοχής" όλων, αντίθετα απ' ό,τι συνέβαινε, π.χ., στη Νάουσα, στην Κοζάνη κ.α., όπου η κοινωνία τους ήταν "περίκλειστος"...

Άλλωστε, το δεδομένο ότι η Βέροια είχε περισσότερες από 72 εκκλησίες, από τις οποίες πολλές ήταν οικογενειακές, μία δε δεκάδα τους, σχεδόν, αφιερωμένες στον ("θαλασσιόν") Άγιο Νικόλαο (αν και δεν είναι τούτη παραθαλάσσια πόλη, στα ιστορικά της χρόνια), είναι μία πρόσθετη απόδειξη, ότι ήταν τόπος εγκαταστάσεως (εκούσιας ή ακούσιας, λόγω άμεσης ή έμμεσης εξορίας, εκτοπίσεως) πολλών αξιωματούχων, το αργότερο από τα Βυζαντινά χρόνια, αφού καταλογράφησα ήδη (πριν 28-29 χρόνια) εξήντα οικογένειες των πόλεων, των οποίων τα επίθετα-επωνύμια συναντάμε, συχνά, και στην Κωνσταντινούπολη. Αυτό "λέγει" πολλά...

Άρα, η Βέροια είχε μεν ψηλά και μεγάλα τείχη (συγκρινόμενα, χωρίς να αισθάνεται ...μειωμένη, με τα παρόμοια της Κωνσταντινουπόλεως ή της Θεσσαλονίκης, κατά τον Καντακουζηνό, που τα θαυμάζει, όπως και την "Ακρόπολη" της, που τη χαρακτηρίζει "μικράν πόλιν", καθώς και οι γράψαντες Βίους αγίων, όπως της αγίας Θεοδώρας της Θεσσαλονίκης, που την αναφέρουν ως "Κάστρον", περίφημο), αλλά τούτα ήταν από πέτρα και όχι ...ανθρώπινα, εκτός από τα προσωπικά παρόμοια, οπότε το θέμα γενικεύεται και ανήκει στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του μεγάλου ("μετά θάνατον", βέβαια) Αλεξανδρινού Κ. Καβάφη!!

Άλλωστε το καθένα άτομο υψώνει, συχνά, τα ...προσωπικά του τείχη. Η Βέροια, πάντως, δεν σήκωσε τίποτα. Ήταν, "αρχαιόθεν", κοσμοπολίτικη, σήμερα δε έχει δεκάδες συλλόγους, με μέλη από πόλεις - περιοχές - της Δυτικής και Ανατολικής Μακεδονίας, από την Κρήτη, την Πελοπόννησο, την Κύπρο, των Ποντίων, των Βλάχων...

χων, των Μικρασιατών, των Θρακών κλπ., ώστε υπήρξε ανάγκη να ιδρυθεί και ένας ...εντοπίων,

που φυλλορροεί, διότι δεν έχει να επιτελέσει κάποιον, ουσιώδη, προορισμό σε μια πόλη "Βαβυλωνία" ανθρώπων. Γι' αυτό, ίσως, η Βέροια, λέει "αμάν" να εκλέξει και έναν Βεροιώτη (στη γέννηση, καταγωγή) βουλευτή (από τους 4 του νομού), ήδη δε (από 1.1.1999) ο νομάρχης της Ημαθίας (με έδρα τη Βέροια) είναι ...Ναουσαΐος!!

Παρά τις προσπάθειες, που έγιναν τελευταία για την αναπαλαίωση κάποιων "αρχοντικών" (για τα οποία έγραφε, ιδίως, ο πολυγραφότατος καθηγητής της Πολυτεχνικής Σχολής κ. Νίκος Μουτσόπουλος και ειδική μονογραφία, από το 1967, όπως και ο Βεροιώτης Πανεπιστημιακός Καθηγητής κ. Νίκος Σ. Καλογήρου) η γραφική Βέροια ... "έφυγε", κυρίως, από τη δεκαετία του '50 και ύστερα, λόγω ανοικοδομήσεως, που ...κατεδάφισε ό,τι τη χαρακτήριζε, καθώς το υλικό συμφέρον, ο "ρεαλισμός" μέχρι και ο ανάληπτος κυνισμός ("φάγομεν, πίομεν, αύριον γαρ αποθνήσκομεν", κανόνας, που αναβίωσε στιγμές της πτώσεως των αρχαίων, ρωμαϊκών και βυζαντινών χρόνων").

Δεν έμεινε, σχεδόν, τίποτε, παρά η μνήμη των ελάχιστων επιζώντων (που με τη νέα χρονιά, τώρα, με το νέο αιώνα ύστερα και, ταυτόχρονα, με την καινούργια χιλιετία θα μείνει και τούτη, μονάχα, στη ...μνήμη των άλλων) και τα γραφτά κείμενα, των εραστών της "παλιάς Βέροιας". Μεταξύ τούτων θάπρεπε να μνημονεύσω ως μορφές, (συμβολή στην παρεμπόδιση της λησμονιάς) τον Λώλη Αντ. Σμυρλή, τον Ιωάννη (Ιωαννίκιο) Μηλιόπουλο, τον Αναστάσιο Εμμ. Χριστοδούλου, τον απaráμιλλο Στέλιο Σβαρνόπουλο, τον κάλλιστον άνθρωπο Νίκο Αδαλόγλου, τον Αναστάσιο Καρατζόγλου, τον Στέφανο Εμμ. Ζάχο, τον Ιωάννη-Γιάγκο Παπαδάκη, τον πολυγραφότατο Γιάννη Αλεξιάδη, τον Κλέωνα Παπανίδη, τον Θανάση Παπαζώτο, από τους πεθαμένους πιά, ...

...Και.εσείς, φυσικά, κ. Χιονίδη που είσατε ο μόνος που ασχολήθηκε με την έρευνα της Ιστορίας της πόλης σε τόσο εύρος και βάθος, αφού θεωρείστε και ο "Ιστορικός της Βέροιας"...

Ας συνεχίσω και ας αναφέρω και όσους ζώντες θυμάμαι, πρόχειρα, "από μνήμης", προτάσσοντας, αρχίζοντας, αφού επιμένετε ...Εμένα, τον Θωμά Γαβριλίδη, τον Παύλο Πυρινό, τον Γιάννη Μελετίδη, τους Νίκο και Ορέστη Σιδηρόπουλο, τη Βούλα Χατζίκου, τον Μιχάλη Μαρμαρά, τον θαλή Αγγελόγλου, τον πατέρα Πορφύριο, Σιμωνοπετρίτη, γιατί όχι και εσάς τη Χαρούλα Ουσουλτζόγλου-Γεωργιάδου κ.ά. φίλους και φίλες, που κρατάμε το χέρι του κάκιστου χρόνου, που θέλει να σβήσει από τον χάρτη της αιωνιότητας τα όποια (ελαχιστότατα, βέβαια) σημάδια της "γηραιάς αλλά αξιαγάπητης κυρίας", της Βέροιάς μας, του μεγάλου και φανερού έρωτά μας...

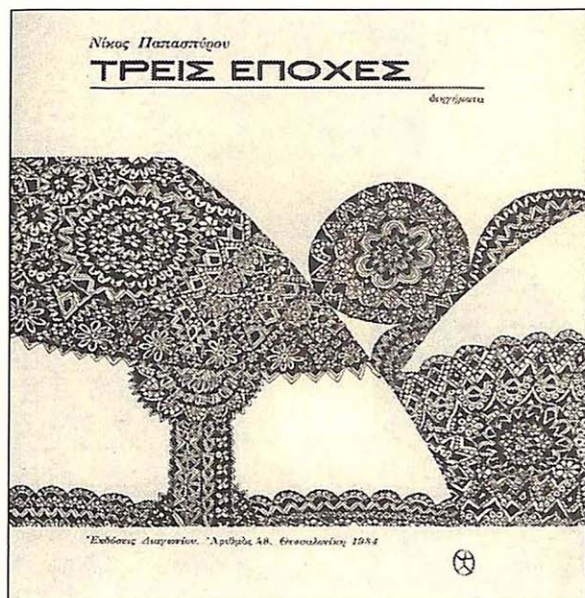
Νίκος Παπασπύρου ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΚΑΠΟΥΛΑΡΗΣΑ ΓΙ' ΑΛΛΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ

Το 'χα το κακό προαίσθημα από νωρίς εκείνο το πρωί. Πολλές φορές είχα σκεφθεί καθώς κατέβαινα κούτσα κούτσα με το μπαστούνι τα γλιστερά μαρμάρια σκαλοπάτια για το υπόγειο του νοσοκομείου, πως θα 'μενα για πάντα εκεί. Πως Δε θα ξανάβλεπα κείνα που η τελευταία ματιά μου χωρούσε, προτού το φως από τις λάμπες φθορισμού αντικαταστήσει το φως της ημέρας: τους πρωινούς επισκέπτες, τα ξενυχτισμένα φοιτητάκια με τις τσάντες, τους γιατρούς που 'πρεπε να πληρώσεις για την καλημέρα τους, τ' αυτοκίνητα, το δρόμο, τα σπίτια...

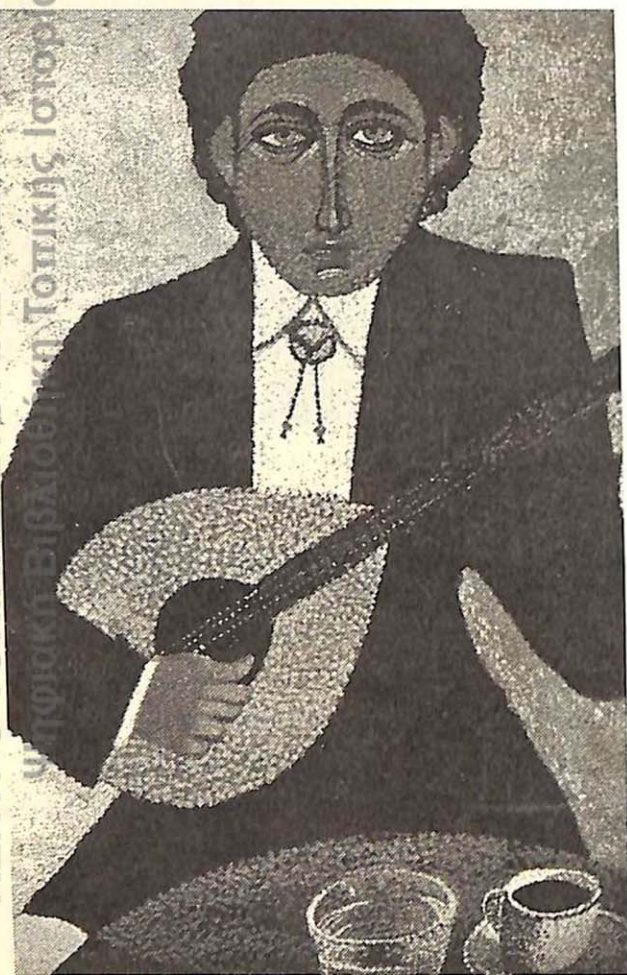
Ήταν Παρασκευή. Είχα μπροστά μου ολόκληρο Σαββατοκύριακο. Να πάω στο καλύβι μου. Στο χωράφι μου. Να ποτίσω τα κολοκύθια μου, να βοτανίσω τα κρεμύδια μου, να κουβαλήσω νερό για το ντεπόζιτο. Αλλωστε το είχα υποσχεθεί και στους δικούς μου. Μετά τόσο καιρό, να χαρούν τις πρώτες ζέστες του καλοκαιριού στη θάλασσα.

Στην αρχή όλα γίναν ρουτινιάρικα. Στο μικρό θάλαμο του "ηπατικού" με τα δύο μηχανήματα τεχνητού νεφρού, ο συγκάτοικός μου της πρωινής βάρδιας είχε κιόλας συνδεθεί. Καλημέρισα, ζυγίστηκα, σήκωσα το δεξί μανίκι της μπιτζάμας και περίμενα. Η νοσοκόμα, η Αγγέλα, είχε σειρά σήμερα να με "συνδέσει" με το μηχανήμα. Μου πήρε την "προ"-πίεση, ετοίμασε τις αποστειρωμένες χοντροβελόνες της παρακέντησης, καθάρισε με τις μυτερές άκρες τους τα κακάδια από τα προηγούμενα τρυπήματα και σπρώχνοντας σίγουρα τις έβαλε μέσα στην παραφουσκωμένη από την αναστόμωση φλέβα μου. Όλα έγιναν όπως κάθε Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή πρωί, εδώ και τέσσερα χρόνια. Ένωσε τη μια βελόνα με την "αρτηρία" του μηχανήματος, άνοιξε τη "μπόμπα", και το ουροποιημένο αίμα άρχισε ζεστό να κυλάει προς το ελβετικό φίλτρο.

Διήγημα

Σαν γέμισε εκείνο, το αναιμικό αίμα με τη "γραμμή" της "φλέβας" γύρισε και ξαναμπήκε μέσα μου από την άλλη μαρκοβελόνα, αφού πρώτα γέμισε την "παγίδα", που υποτίθεται ότι συγκρατεί τον αέρα, κι έτσι ακόμα μια διύλιση βρήκε την αρχή της. Κάτι όμως δεν πήγαινε καλά. Που και που, κάτι φυσαλλίδες έφευγαν από τη μπόμπα και χάνονταν μες στο φίλτρο. Στην αρχή νόμισα πως δεν "έδινε" η φλέβα μου και γίνονταν διακοπές στη ροή. Σαν είδα όμως πως η παγίδα γέμισε αφρό κόκκινο, κατάλαβα πως το κλειστό αυτό κύκλωμα, αυτό το μοναδικό φιλί της ζωής, από κάπου έμπασε αέρα. Τόπα στην Αγγέλα. Κείνη έφαξε από δω, έφαξε από κει, ώσπου ανακάλυψε πως η παροχή της ηπαρίνης (αντιπηκτικό υγρό) ήταν ελαττωματική. Ο αφρός όμως - εκατομμύρια απίθανα μικρές φούσκες αέρα - φαίνεται πως είχε προχωρήσει αρκετά. Η παγίδα, μια μικρή διαφανής πλαστική κάφουλα που χωράει λίγα κυβικά αίμα, είναι το σωτήριο αλλά και το πιο επικίνδυνο εξάρτημα όλης της ιστορίας. Υποτίθεται, κάρη στο ηλεκτρονικό μάτι της, πως όταν περάσει την στάθμη ασφαλείας αίμα με αέρα, κλείνει αυτόματα η παροχή προς τη φλέβα της επιστροφής και συγχρόνως χτυπά ένα δαιμονισμένο κουδούνι, το "αλάρμ", για να ειδοποιήσει πως κάτι δεν πάει καλά. Τίποτα όμως δεν

είναι τέλειο. Έτσι, οι μικροσκοπικές φουσκαλίτσες με την πίεση της μπόμπας ξεγέλασαν το "μάτι" και μπήκαν θριαμβευτικά στο κυκλοφοριακό μου σύστημα. Στην αρχή δεν έγινε τίποτα. Ξαφνικά, όμως, άρχισα να βήχω. Η αναπνοή μου δυσκόλεψε κι ένας φοβερός προκάρδιος πόνος μου δάγκωσε το στέρνο. Τι τα θες, βγήκε το προαίσθημα. Πάνε τα κολοκύθια, πάει το βοτάνισμα, και κυρίως, πάει το πρώιμο κολύμπι του Γιαννάκη.

Η ζωή μου; Δεν πήγαινε στο διάολο; Ούτως ή άλλως μια μέρα θα γίνονταν κι αυτό. Αλλά, γιατί σήμερα; Ειδικά σήμερα; Τσατίστηκα. Ήρθε και η πεπειραμένη, η Λέλα. Μούπε πως, αφού δεν την έπαθα με την πρώτη, τώρα την γλίτωσα. Προσπάθησε να φερθεί ψύχραιμα, σαν να'χα ένα μικρό πονοκέφαλο. Με γύρισε στ' αριστερό πλευρό, μου'βαλε ψηλά τα ποδάρια και ένα σω-

λήνα με μπόλικο οξυγόνο στη μύτη. Το στήθος μου χειροτέρευε και, στην καλύτερη περίπτωση, κατάλαβα πως το Σαββατοκύριακο θα το 'βγαζα στο νοσοκομείο. Ήρθε κι ένας γιατρός, άκουσε για λίγο την καρδιά μου και με καθούσασε. Ο αέρας θα απορροφούνταν σιγά σιγά με την πρόοδο της διύλισης. Τράβηξα πολλές γερές πρέζες απ' το οξυγόνο. Βάλαμε το μηχανήμα στο φουλ. Ήρθε και η Άννα από το καρδιολογικό για καρδιογράφημα. Σ' αυτές τις περιπτώσεις αισθάνομαι σαν πειραματόζωο με τόσα καλώδια, βελόνες, αίματα, νοσοκόμες, γιατρούς. Η καημένη η Αγγέλα έπαθε την πλάκα της. Όλο και με ρωτούσε να της πω αν έριχνα το σφάλμα σε κείνη ή στο ...μηχανήμα. Ο γιατρός του "νεφρού" - παλιός μου γνώριμος - τά'βαλε με μένα, πως τάχα δεν πρόσεχα. Για να πω την αλήθεια, άλλες τρεις φορές στα τόσα χρόνια πρόφτασα τον αέρα στο "τσαφ", προτού μ' επισκεφθεί. Αυτή τη φορά όμως, πράγματι δεν φάνηκε τίποτα. Εκείνες οι μικροσκοπικές φουσκίτσες πέρασαν αόρατες και ύπουλα. Μετά τέσσερις ώρες είχα γίνει ταντέλα. Ήθελα να χάσω ενάμισυ κιλό κι έχασα τρισήμισυ. Σαν σηκώθηκα, ζαλίστηκα. Η πίεση θα'χε πέσει στο εφτά. Το στήθος μου πονούσε ακόμα, αλλά ο βήχας λιγόστεψε και το στομάχι μου χοροπηδούσε απ' την πείνα.

Στο χωράφι, την άλλη μέρα, αισθανόμουν σαν πούπουλο που το δέρνουν όλοι οι άνεμοι. Οι κολοκυθιές μου όμως χόρτασαν νερό και ο Γιαννάκης κατέλκυσε το μεγάλο του καράβι απ' τα "πλέϊμομπιλ", στη ζεστή αμμουδιά του πρωτοκαλοκαιριώτικου Μακρύγιαλου.

Νίκος Παπασπύρου: Γεννήθηκε το 1941 στη Θεσσαλονίκη, όπου και ζει. Εργάστηκε σαν ιδιωτικός υπάλληλος. Από το 1977 συνεργάζεται ως ζωγράφος με τη Μικρή Πινακοθήκη "Διαγώνιος", όπου και έκανε και μια ατομική έκθεση το 1979. Από το 1981 ως το 1983 συνεργάστηκε στη "Διαγώνιο" με διηγήματα. Αυτό είναι το πρώτο του βιβλίο "Τρεις εποχές", διηγήματα, Εκδόσεις Διαγωνίου Αρ. 48, Θεσσαλονίκη 1984.

Ο Σύλλογος Νεφροπαθών Νομού Ημαθίας

Ο Σύλλογος Νεφροπαθών Νομού Ημαθίας ιδρύθηκε το 1991. Αδράνησε, διότι η σύνθεσή του άλλαξε πάρα πολύ σύντομα, επειδή κάποια από τα ιδρυτικά μέλη απεβίωσαν, άλλα άρχισαν να κάνουν περιτοναϊκές πλύσεις και έτσι δεν ήταν απαραίτητο να πηγαίνουν στην Μονάδα Τεχνητού Νεφρού (3 φορές την εβδομάδα).

Επαναδραστηριοποιήθηκε από το 1996 με σκοπό την επίλυση των προβλημάτων των νεφροπαθών που υποβάλλονται σε αιμοκάθαρση, και αφορούν την ποιότητα της αιμοκάθαρσης όπως:

1. Αντικατάσταση των παλαιών μηχανημάτων με σύγχρονα, λόγω μεγάλης φθοράς τους, γιατί λειτουργούν 15 ώρες τη μέρα, 6 μέρες τη βδομάδα, δηλαδή 4.500 ώρες το χρόνο.
2. Τοποθέτηση βιοσυμβατών φίλτρων.
3. Στελέχωση της Μονάδας με ιατρούς και νοσηλευτικό προσωπικό (το υπάρχον δεν αρκεί).

Γι' αυτό το Δ.Σ. του Συλλόγου έδωσε συνεντεύξεις Τύπου, επισκέφθηκε τους τοπικούς άρχοντες (Νομάρχη, Δήμαρχο), τους Βουλευτές του Νομού, οι οποίοι κατέθεσαν επερωτήσεις στη Βουλή των Ελλήνων. Παρ' όλες τις ενέργειες του Δ.Σ. του Συλλόγου δεν σημειώ-

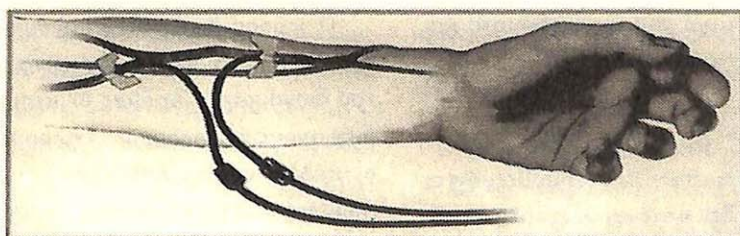
θηκε πρόοδος στην επίλυση των προβλημάτων γι' αυτό προχώρησε μαζί με άλλους συλλόγους νεφροπαθών στην ίδρυση Ομοσπονδίας Μακεδονίας-Θράκης-Ηπείρου και Θεσσαλίας.

Αλήθεια, ποιο είναι, άραγε, το μέλλον των νεφροπαθών;

Για περίπου 10% (700 ασθενείς) η ελπίδα μιάς πετυχημένης μεταμόσχευσης εφ' όσον δημιουργηθούν όλες εκείνες οι προϋποθέσεις που θα οδηγήσουν την κοινωνία στο να αποδεχτεί την αναγκαιότητα της δωρεάς οργάνων.

Για τους υπόλοιπους, ουσιαστικά για όλους, αφού γίνονται πολύ λίγες μεταμοσχεύσεις που κατατάσσουν τη χώρα μας στην τελευταία θέση ανάμεσα σε χώρες της Ε, να αξιοποιούνται τα επιτεύγματα της τεχνολογίας και της ιατρικής άμεσα, χωρίς να υποβάλλονται σε λογικές περικοπών δαπανών με το πρόσχημα, ότι ανεβάζουν το κόστος της περίθαλψης.

Το ζητούμενο δεν είναι να γίνονται οι αιμοκαθάρσεις μόνο για κατανάλωση αναλώσιμου υλικού, αλλά να εξασφαλιστεί ποιότητα ζωής γι' αυτούς τους ανθρώπους τους χρόνια ασθενείς.

Ο συγγραφέας Γιάννης Κайσαρίδης

Τον Ιούνιο του 1997 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις "Εξάντας" το βιβλίο του Γιάννη Κайσαρίδη "Χρονικό μιας πρεμιέρας". Το βιβλίο έχει επισημανθεί ήδη από την κριτική, και αξίζει να σημειώσουμε ότι όλες οι βιβλιοκρισίες που έχουν γραφεί ως τώρα αναγνωρίζουν στο πρόσωπο του Κайσαρίδη έναν σημαντικό συγγραφέα. Το χρονικό μιας πρεμιέρας", περιλαμβάνει εννέα διηγήματα: "Δύο ζωές", "Αποχαιρετισμός", "Δρόμος με κεραμίδια", "Το λερωμένο ρούχο", "Το φάρμακο", "Ο γέρος και το δέντρο", "Η τελευταία διαδρομή", "Πίναξ διερχομένων γυναικών δτου απογεύματος", "Χρονικό μιας πρεμιέρας".

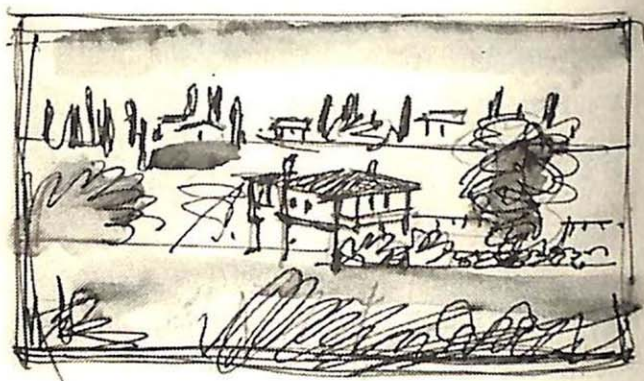
Ο Γιάννης Κайσαρίδης, αν και εμφανίζεται για πρώτη φορά στο χώρο της αφηγηματικής πεζογραφίας, εκπλώνει αξιολογικά συγγραφικά προσόντα. Οι υποθέσεις των διηγημάτων του έχουν ως αφετηρία ρεαλιστικά περιστατικά, ο Κайσαρίδης όμως δεν ενδιαφέρεται να αποδώσει τη ρηκή επιφάνεια ή την πεζότητα της καθημερινής ζωής, αλλά μέσα από την πολυμορφία των εκδηλώσεων της υπογραμμίζει βαθύτερους προβληματισμούς. Ευαίσθητος και οξύς παρατηρητής, βιώνει όλα τα στοιχεία του εξωτερικού χώρου και τα μεταπλάθει δημιουργικά, καθώς αποδίδει σ' αυτά πολλές και διαφορετικές διαστάσεις.

Τα πρόσωπα των ιστοριών του ζωντανεύουν με τρόπο θεατρικό, αφού ο συγγραφέας τα παρουσιάζει την ώρα που πάσχουν ή κυριαρχούνται από τις ανησυχίες τους γύρω από σημαντικά ερωτήματα, όπως η ζωή, ο θάνατος, η μοναξιά. Ο Γιάννης Κайσαρίδης στα εννέα αυτά διηγήματα αρθρώνει έναν προσωπικό πεζό λόγο. Χωρίς να ανατρέπει τις συμβάσεις της ρεαλιστικής αφήγησης, υποβάλλει με το κείμενό του συναισθήματα και διαθέσεις μέσα από μια ποιητική γραφή.

Ο χώρος

Οι υποθέσεις των διηγημάτων του τοποθετούνται στη Βέροια, αν και η πόλη δεν κατονομάζεται σε κανέ-

να από τα εννέα διηγήματα. Μόνο στο αφήγημα "Η τελευταία διαδρομή" γίνεται αναφορά "στις κουρασμένες καρδιές της πόλεως Β". Ωστόσο, οι περιπλανήσεις των προσώπων του "στα βουνά της Καστανιάς", "στα περάσματα του Βερμίου", "στις κορυφές της Κουμαριάς",

"στα υψώματα των Ασωμάτων", "στα θολά νερά του Αλιάκμονα" ορίζουν το εξωτερικό "περίγραμμα" της πόλης, ενώ οι βυζαντινές εκκλησίες και οι ονομασίες άλλων χώρων της Βέροιας ορίζουν το εσωτερικό της πλαισία. Υπάρχουν όμως και οι λεπτομέρειες που αποκαλύπτουν το ιδιαίτερο χρώμα της παλιάς πόλης: "η ερημιά, η εγκατάλειψη, η αθλιότητα των παρακείμενων σπιτιών, τα πεσμένα ντουβάρια (...) οι βαρείες κλειδαριές, τα σκουριασμένα καρφιά στις πόρτες".

Ο συγγραφέας δεν μένει πάντα στην περιγραφή των γνωστών χώρων της Βέροιας, αλλά μέσα από τις σκέψεις των προσώπων του, μας οδηγεί σε χώρες του εξωτερικού, όπως ο Καναδάς και η Γερμανία. Εξάλλου το θέμα της φυγής, του ταξιδιού "έξω από τα σύνορα" το βρίσκουμε δραματοποιημένο στο διήγημα "Η τελευταία διαδρομή".

Ο χώρος λειτουργεί πολυσήμαντα στα αφηγήματα του Γιάννη Κайσαρίδη. Δεν είναι τυχαίο ότι η υπόθεση του διηγήματος "Δρόμος με κεραμίδια" εκτυλίσσεται σε διάφορους εξωτερικούς "χώρους" της πόλης, οι οποίοι κάλλιστα θα μπορούσαν να αναδιαμορφωθούν σε ποικίλες θεατρικές σκηνές, με πρωταγωνιστές κάθε φο-

ρά τα πρόσωπα που εισάγει ο συγγραφέας στη δράση για να υποδυθεί το καθένα το δικό του ρόλο. Από αυτή τη θεατρική οργάνωση του χώρου δεν λείπει βέβαια ο

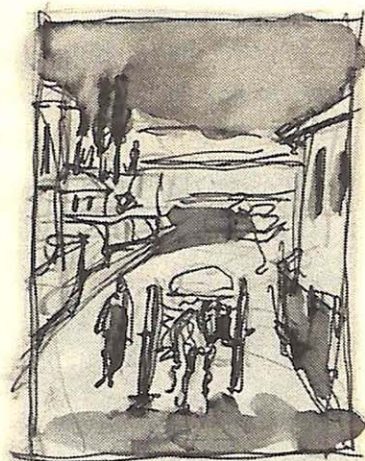
θεατής. "Η έγκλειστη" αρχόντισσα Ευμορφούλα, από το παράθυρο του σπιτιού της - ως είδος θεωρείου - παρακολουθεί τα περιστατικά που διαδραματίζονται στο σκηνικό χώρο.

Αλλά και ο κλειστός εσωτερικός χώρος δεν

αφήνει αδιάφορο τον συγγραφέα. Το γραφείο της Αστυνομίας όπου γίνεται η ανάκριση για το φονικό ("Δρόμος με κεραμίδια") φωτίζεται διαφορετικά, καθώς τα πρόσωπα με τις εκρήξεις και τις αντιδράσεις τους αποκτούν στο όλο πλαίσιο δραματική υπόσταση. Εξάλλου, το σιωπηλό "καστρόσπιτο" της Ευμορφούλας, με τις σκιές στους τοίχους και το βάρος του παρελθόντος, πέρα από τα υπαρξιακά ερωτήματα που δημιουργεί στην ηρωίδα, τελικά μετατρέπεται σε σκηνικό θανάτου, μέσα από μια εικαστική ανάπλαση του χώρου. Το ίδιο σκηνικό θα συναντήσουμε και στο διήγημα "Αποχαιρετισμός", μόνο που εδώ το "σκοτεινό δωμάτιο" του Λώλου δεν παραπέμπει σε αγιογραφίες της βυζαντινής τέχνης, αλλά φορτίζεται ασφυκτικά από τη "μυρωδιά του χώματος και του κεριού"² λίγο πριν από το οριστικό τέλος.

Ο συγγραφέας ωστόσο, δεν ενδιαφέρεται άμεσα για μια γραφική απόδοση του χώρου. Μια αναφορά μόνο θα βρούμε στο επαρχιακό περιβάλλον, "χρόνια μουσκεμένα στη βροχή της επαρχίας"³. Ήδη μέσα από την πρόταση αυτή διαφαίνεται μια άλλη στάση. Ο συγγραφέας θέλει κυρίως να δείξει, με ποιο τρόπο ο εξωτερικός χώρος επηρεάζει τον εσωτερικό κόσμο των προσώ-

πων. Ως στοιχείο του παρελθόντος ανακαλεί στους ήρωές του οδυνηρές εμπειρίες της πρόσφατης ιστορίας μας - "έξω από 'να χωριό σαν πήραν τον πατέρα του κι αυτός έτρεχε πίσω απ' το κάρο, λίγο πριν τον εκτελέσουν"⁴ - ενώ ως στοιχείο του παρόντος προκαλεί την κούραση και τον τρόμο στα πρόσωπα που διασχίζουν τη σύγχρονη πόλη (Μαντζίκαινα - Κοντός). Εδώ το ερώτημα διατυπώνεται άμεσα: "Μα που βρίσκονται; Ποια είναι αυτή η πόλη; Ποιος την κατοικεί; Ποια γλώσσα να μιλάνε;"⁵.

Ο Καισαρίδης όμως δεν μένει μόνο στις εξωτερικές αντιδράσεις, αλλά εισχωρεί βαθύτερα στις διαθέσεις των προσώπων, όταν αυτές επηρεάζονται από το εξωτερικό πλαίσιο. "Έρχεται το φθινόπωρο και οι βροχές, μια θλίψη, βαριά ομίχλη, απλώνεται μέσ στα στενά, βoγκάνε τα ξύλα και οι πέτρες στα παλιόσπιτα, και οι άνθρωποι κυλάνε ζαλισμένοι από σοκάκι σε σοκάκι, τα κεραμίδια στάζουν μια πένθιμη βροχή πάνω στο κεφάλι τους και τους βαπτίζουν σε μια λιτανεία που ξεκινάει μακριά απ' το ποτάμι, σαν νερό μαύρο, ανεβαίνει στον ουρανό και γίνεται σύννεφο για τους ανθρώπους, σκεπή τους, και τους οδηγεί μες στην καινούργια πόλη"⁶.

Αναμφισβήτητα ο Καισαρίδης είναι ένας ευαίσθητος παρατηρητής, που με οξυμμένη όραση μπορεί να διακρίνει τις ιδιαιτερότητες ενός χώρου στις διάφορες εκδοχές του.

Τα πρόσωπα και οι "διαδρομές" τους

Οι περισσότεροι ήρωες των διηγημάτων του είναι απλοί άνθρωποι: ένας μεταφορέας, ένας οδηγός λεω-

φορείου, ένας αγρότης, ένας ζαχαροπλάστης, η γυναίκα του. Δίπλα σ' αυτούς υπάρχει ο νεαρός ηθοποιός, ο αινιγματικός κύριος που παρακολουθεί την κίνηση της οδού Μητροπόλεως, οι δύο νεαροί δολοφόνοι, η μικρή Ελένη με τη γιαγιά της.

Τα πρόσωπα του Καισαρίδη δεν είναι στατικά, αλλά αντίθετα βρίσκονται σε διαρκή κίνηση, ειδικότερα στο εκτενές αφήγημα "Δρόμος με κεραμίδια". Η διαδρομή

της Μαντζίκαινας από τα στενά της παλιάς Βέροιας προς το κέντρο της πόλης, οι διαδρομές του Κοντού στην περιοχή της αγοράς, η γρήγορη πορεία του νέου, ο οποίος βιάζεται να προλάβει ανοικτή τη Δημόσια Βιβλιοθήκη, αποτελούν κάποιους δείκτες που μας προσανατολίζουν

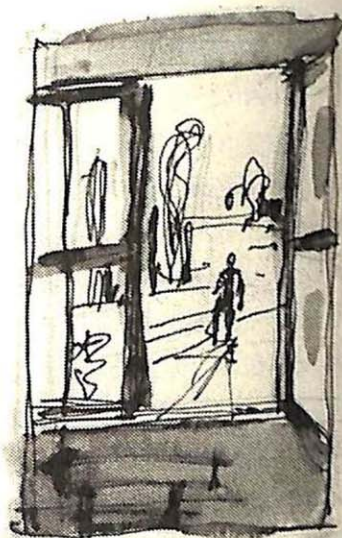
στο χώρο του ρεαλισμού. Στο ίδιο πλαίσιο βρίσκεται η διαδρομή του αγρότη προς το κτήμα του ("Ο γέρος και το δέντρο"), καθώς και οι αμέτρητες διαδρομές του οδηγού λεωφορείου ("Η τελευταία διαδρομή"). Σ' αυτό όμως το διήγημα ο Καισαρίδης εκμεταλλεύεται το στοιχείο της κίνησης με τρόπους διαφορετικούς.

Αν οι διαδρομές του οδηγού αναπτύσσονται αρχικά στο χώρο του ρεαλισμού ή παρομοιάζονται με τις διαδρομές του αίματος στις ανθρώπινες φλέβες, στη συνέχεια οδηγούμαστε στο πεδίο της μνήμης, εκεί όπου ο κεντρικός ήρωας ανακαλεί "διαδρομές" ανθρώπων του παρελθόντος. Η αναχώρηση του πατέρα για το "βουνό" η δράση του στο αντάρτικο, στα στενά του Βερμίου, με άλλους συντρόφους, η μεταφορά τους και η αναγκαστική εξορία στις ανατολικές χώρες, μας παραπέμπουν στο δράμα του εμφυλίου, ένα θέμα το οποίο ο συγγραφέας, χωρίς να το προβάλλει σε α' επίπεδο, το χειρίζεται όμως με τρόπο ξεχωριστό.

Με συνεπιβάτες τα πρόσωπα του παρελθόντος και δείκτες τα συναισθήματα της λύπης για τόσες απώλειες, ο κεντρικός ήρωας εμπλέκεται "στους δρόμους της ομίχλης", και σε μια μετάβαση έξω από το χώρο του πραγματικού, διανύει την "Τελευταία διαδρομή", σε ένα ταξίδι, εξαιρετικά φορτισμένο, χωρίς επιστροφή, εμπειρίες, μνήμη και εικόνες του υποσυνείδητου συμπλέκονται έντονα στο σημαντικό αυτό διήγημα, όπου ο θάνατος υποβάλλεται μέσα από τις διαδρομές και τις ιστορίες διαφορετικών ανθρώπων.

Το στοιχείο της διαδρομής στο χώρο της μνήμης θα το βρούμε και στο διήγημα "Αποχαιρετισμός". Εκεί, ενώ επίκειται ο θάνατος του κεντρικού ήρωα, ανακαλούνται στο σύγχρονο παρόν διαδρομές αγαπημένων προσώπων του παρελθόντος, ειδικότερα όμως μέσα από τις σκέψεις της μητέρας προβάλλονται οι "διαδρομές" του σκοτωμένου νεαρού γιού της, μόνο που αυτές συντελούνται έξω από το χώρο του ρεαλισμού: "Πολύς φορές τον είχε δει να έρχεται μέσα στη νύχτα", "κι εκεί τον είδε να 'ρχεται απ' το παράθυρο, πέρα μέσ' απ' τον κάμπο, και να προχωράει αργά". Οι περιγραφές αυτών των διαδρομών φορτίζουν ιδιαίτερα την ατμόσφαιρα του διηγήματος, καθώς προετοιμάζουν το τέλος που θα επακολουθήσει.

Υπάρχουν όμως και άλλες διαδρομές στα αφηγήματα του Καισαρίδη, αυτές που γίνονται αντικείμενο παρατήρησης από τους άλλους. Στο σύντομο διήγημα "Πίναξ διερχομένων γυναικών του απογεύματος" ο αινιγματικός κύριος, στην είσοδο της πολυκατοικίας, παρακολουθεί τις γυναίκες που διασχίζουν "πότε νωχελικά και πότε βιαστικά" την οδό Μητροπόλεως, γιατί μέσα από τις στάσεις και τις διαδρομές τους αναζητεί την

κίνηση του σώματος της γυναίκας του, που την έχασε για πάντα. "Γιατί πως επιστρέφει μια ψυχή; Μέσω άλλων συγγενών σωμάτων; Τη βοήθεια γνωστών της διαδρομών"⁸ παρατηρεί ο αφηγητής. Εξάλλου οι αλλαγές του εξωτερικού χώρου επηρεάζουν τον ψυχισμό του σιωπηλού κυρίου ο οποίος ταυτίζει τη ζωή του με τη μονοδρομηση της οδού Μητροπόλεως. "Σηκώσανε τη γυναίκα του απ' το σπίτι μια μέρα πριν η κεντρική λεωφόρος μετατραπεί σε μονόδρομο (...). Θαρρείς και η μετατροπή της λεωφόρου σε μονόδρομο έγινε για να σφραγίσει το χωρισμό τους, λες κι ο θάνατος της έδωσε το σύνθημα να αλλάξουν οι διαδρομές του δρόμου και της πόλης"⁹.

Από όσα έχουν ειπωθεί παραπάνω έχει γίνει φανερό ότι στη βάση ορισμένων διηγημάτων της συλλογής βρίσκεται ο θάνατος είτε αυτός προβάλλεται σε α' επίπεδο είτε υποβάλλεται και αλλού υπονοείται. Το ίδιο θέμα θα βρούμε και στο διήγημα "Ο γέρος και το δέντρο", όπου ο δεσμός του ηλικιωμένου αγρότη με την τεράστια μου-

ριά του κτήματος, δίνει την ευκαιρία στο συγγραφέα να συνταιριάσει την παράλληλη πορεία τους μέσα στο χρόνο και να δώσει ταυτόχρονα το δράμα της μοναξιάς και των γηρατειών για τον άνθρωπο και το δέντρο, πριν από το οριστικό τέλος.

Στο διήγημα αυτό, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο, ο Καισαρίδης εκμεταλλεύεται τα στοιχεία της φύσης, όχι γιατί ενδιαφέρεται για μια ειδυλλιακή (απόδοση) παρουσίαση του χώρου - ολόκληρη η υπόθεση τοποθετείται έξω από την πόλη - αλλά κυρίως γιατί, μέσα

από την περιγραφή της φθινοπωρινής ατμόσφαιρας, θέλει να αποδώσει τις εσωτερικές ανησυχίες και τους διλογισμούς του κεντρικού ήρωα. Ο δισταγμός επικεντρώνεται στην άρνησή του να κοπεί το γιγάντιο δέντρο, όταν συνειδητοποιεί ο ίδιος την τελευταία στιγμή, ότι η ζωή του είναι άρρηκτα δεμένη μαζί του.

Το θέμα της ζωής θα το συναντήσουμε αρκετές φορές στο διήγημα αυτό. Άλλοτε συμβαδίζει με τη "φθινοπωρινή μεταμφίση του τοπίου" άλλοτε μοιάζει "σαν το νερό και σαν τα φύλλα" ή διαπλέκεται με τα κλαδιά του δέντρου που αποτελεί "το σύνορο της έρημης ζωής" του κεντρικού ήρωα. Η απόσταση από τους άλλους ανθρώπους, η άρνηση κάθε χαράς, η σιωπή, η μοναξιά, είναι τα γνωρίσματα αυτής της ζωής.

Αν τα υπαρξιακά ερωτήματα αναπτύσσονται εδώ από τον ηλικιωμένο αγρότη, με κύριο σημείο αναφοράς το γιγάντιο δέντρο, στο διήγημα "Δρόμος με κεραμίδια" ανάλογα ερωτήματα διατυπώνονται από την Ευμορφούλα, τη γυναίκα που έζησε τα περισσότερα χρόνια μακριά από τον κόσμο, κλεισμένη μέσα στο σπίτι. Τα σπασμένα κεραμίδια και οι σκηνές που διαδραματίζονται στο στενό της γειτονιάς της γίνονται αφορμή για μια αποτίμηση της προηγούμενης άχαρης ζωής της, τώρα που τα χρόνια πέρασαν κι ο ίσκιος της μοναξιάς είναι η μόνιμη συντροφιά της. Εκφράσεις όπως "μες στη ζωή της το αμάλγαμα", "σαν της ζωής της το άγνωστο", "αλλάζει το τοπίο της ζωής της" ορίζουν το στίγμα ενός κλειστού ψυχικού κόσμου.

Το θέμα της μοναξιάς που εντοπίζεται σε καίρια ση-

μεία του διηγήματος, άλλοτε ως εσωτερικό ερώτημα της Ευμορφούλας - ("Πως πέρασαν τα χρόνια; Πως άντεξε τη μοναξιά") - άλλοτε ως σχόλιο του αφηγητή - ("Πόσο δύσκολο είναι να ζεις μόνος σε μια πόλη").

Ερχεται το φθινόπωρο (...) κι ύστερα κλείνεσαι μέσα και δεν μιλάς, κι ο κόσμος σε ξεχνάει¹⁰ - υποβάλλει με άμεσο τρόπο στον αναγνώστη συναισθήματα και διαθέσεις. Η Ευμορφούλα, με όλες τις ανησυχίες και τους δισταγμούς της αναδεικνύεται σε πρόσωπο δραματικό, ίσως γιατί έμεινε σε όλη τη ζωή ως θεατής ή γιατί μέσα στα "πρέπει και στα μη" άφησε τη ζωή να την προσπεράσει.

Η γυναίκα

Στο σημείο αυτό πρέπει να δούμε ποια είναι η θέση της γυναίκας στο έργο του Γιάννη Καισαρίδη. Αν εξαιρέσουμε την Ευμορφούλα, που ζει απομονωμένη πίσω από το παράθυρο του αρχοντικού της σπιτιού, οι άλλες γυναίκες των διηγημάτων του ανήκουν σε χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις. Είναι η Χριστίνα η Μανεζίκαινα ("Δρόμος με κεραμίδια"), μια γυναίκα φτωχή, με μαύρα σκονισμένα ρούχα, που ζει μόνη στον κόσμο και έχει αναλάβει χωρίς καμιά αμοιβή την καθαριότητα των μικρών βυζαντινών εκκλησιών. Στο ίδιο αφηγηματικό

κό κείμενο έχουμε τις τρεις ανώνυμες μητέρες, οι οποίες, με αφορμή το φονικό, συγκλίνουν, για διαφορετικό λόγο η καθεμιά, στο κοινό στοιχείο του πόνου. Η μια θρηνεί για το σκοτωμένο παιδί της, ενώ οι άλλες δύο υποφέρουν για τον επικείμενο εγκλεισμό των παιδιών τους στη φυλακή.

Σε ανάλογο συναισθηματικό κλίμα τοποθετεί ο συγγραφέας και την Αννίτσα, στο διήγημα "Αποχαιρετισμός". Η γυναίκα αυτή, αν και φαινομενικά μένει στο περιθώριο της δράσης, ως δέκτης των καταστάσεων και των περιστατικών που συμβαίνουν στο χώρο της οικογένειας στο παρόν, ως λογοτεχνικό πρόσωπο όμως παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ιδιαίτερο ψυχισμό του. Είναι η γυναίκα που περιμένει σιωπηλά τον αναπότρεπτο θάνατο του συζύγου, είναι η μητέρα που έχασε το νεαρό της γιό, όταν εκείνος υπηρετούσε τη στρατιωτική του θητεία. Η στέρση αυτού του νεαρού προσώπου οδηγεί τη γυναίκα σε διαρκείς "διαφυγές" στο χώρο του φανταστικού (της φαντασίας) μέσα από τις οποίες η μητέρα προσπαθεί να επαναφέρει τη μορφή του γιού της στην αληθινή ζωή: "αν τον έβλεπε ξανά, ούτε φαγιό του 'δινε ούτε τίποτε. Θα καθόταν και θα τον κοίταζε, να μην τον χάσει απ' τα μάτια της, Θεέ μου, να τον χορτάσει"¹¹.

Δίπλα σ' αυτές τις γυναικείες μορφές υπάρχει και η Σέβα, με "το λερωμένο ρούχο", η γυναίκα που ίσως εκφράζει την ψυχική αγνότητα ή την απόλυτη εσωτερική καθαρότητα, μέσα σ' έναν κόσμο αδιάφορο για την αδυναμία της και τη μοναξιά της. Έχει σημασία να πούμε εδώ ότι ο συγγραφέας παραλληλίζει τις περιπλανήσεις της ηρωίδας του με εκείνες του μπαρμπα-Γιαννιού, στο διήγημα του Παπαδιαμάντη "Ερωτας στα χιόνια". "Η Σέβα, άλλος Σεβάχ των δρόμων, παραπατούσε διαρκώς κι όλο πιανότανε από τα αγκωνάρια, άλλος μπαρμπα-Γιαννιος των δρόμων, χωρίς ελπίδα και γειτόνισσα, χωρίς λατρεία στο ρόπτρο κάποιας μυλωνούς"¹².

Αντιστοιχία με τον ήρωα του Παπαδιαμάντη νομίζω ότι υπάρχει και σε άλλο σημείο του διηγήματος, έστω κι αν ο Καισαρίδης το εκμεταλλεύεται διαφορετικά. Κά-

ποιο βράδυ που ο άντρας της Σέβας "πέφτει μεθυσμένος στην αυλή του σπιτιού της και σωριάζεται μέσα στο χιόνι" εκείνη τον τύλιξε" με μια φλοκιστή και ξάπλωσε δίπλα του στ' άσπρο σεντόνι του καιρού¹³". Διαβάζουμε στον Παπαδιαμάντη: "Την άλλην βραδιάν η χιών είχε ατρωθεί σινδών εις όλον τον μακρόν στενόν δρομίσκον. - Άσπρο σινδόνη (...) να μας ασπρίσει όλους το μάτι του Θεού (...) να μας ασπρίσει τα σωθικά μας (...) να μην έχουμε κακή καρδιά μέσα μας" και παρακάτω "(Ο Μπαρμπα-Γιαννιός) εξηπλώθη επί της χιόνος (...) και ασπρίσεν όλους, κι εκοιμήθη υπό την χιόνα¹⁴".

Αν αφήσουμε και στα δύο διηγήματα την περιγραφή του εξωτερικού περιστατικού, μένει η εσωτερική καθαρότητα της Σέβα, η οποία συνταιριάζεται με "το άσπρο σεντόνι του καιρού" ή συμπληρώνεται από την πρόταση του Παπαδιαμάντη "να μας ασπρίσει όλους το μάτι του Θεού". Ανεξάρτητα όμως από τις όποιες αντιστοιχίες, η λάμψη στο πρόσωπο της Σέβας, η εγχαρτέρηση, ο λεκές στο λερωμένο ρούχο που λειτουργεί "σαν φυλαχτό", ίσως υπογραμμίζουν με τρόπο έμμεσο και συμβολικό το θρησκευτικό στοιχείο, σε ένα διήγημα με προεκτάσεις.

Εκτός από τις γυναίκες που αναφέραμε, υπάρχουν και οι περαστικές γυναίκες που γίνονται αντικείμενο παρατήρησης από τον σιωπηλό κύριο της οδού Μητροπόλεως.

Κυρίαρχη όμως μορφή στο διήγημα ("Πίναξ διερχομένων γυναικών του απογεύματος") αναδεικνύεται η απύσχα γυναίκα, που ενώ έχει φύγει πια από τη ζωή, παραμένει ωστόσο ζωντανή στα μάτια και στην ψυχή του συζύγου. Η στέρηση της αγαπημένης συντρόφου και η αναζήτησή της σε μορφές που την ανακαλούν στην πραγματική ζωή, συνιστούν μια άλλη εκδοχή για την αξία της γυναικείας παρουσίας.

Θα πρέπει να σταθούμε για λίγο και στο τελευταίο διήγημα της συλλογής ("Χρονικό μιάς πρεμιέρας"), όπου η αγαπημένη του νεαρού ηθοποιού - παρ' όλες τις ασχολίες του - βρίσκεται στο επίκεντρο της σκέψης του και των τρυφερών του φροντίδων. Τα δάκρυά της όταν

βλέπει το βαρύ μεταχειρισμένο παλτό, το ροζ τριαντάφυλλο, η σιωπή στο τηλέφωνο, τα δαντελένια γάντια, αποκαλύπτουν μια ευαισθησία, η οποία εκδηλώνεται στο περιθώριο των θεατρικών ενδιαφερόντων του κεντρικού προσώπου.

Τεχνική και ύφος

Τα διηγήματα του Γιάννη Καισαρίδη είναι γραμμένα στη δημοτική, με εξαίρεση το κείμενο "Πίναξ διερχομένων γυναικών του απογεύματος" που γράφεται σε λόγια γλώσσα. Αν εξαιρέσουμε το τελευταίο διήγημα όπου η αφήγηση γίνεται σε α' ενικό πρόσωπο, στα υπόλοιπα ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το γ' ενικό, το οποίο συχνά εναλλάσσει με το α' και β' ενικό πρόσωπο. Μερικές φορές η πορεία της ευθύγραμμης αφήγησης διακόπτεται από την ανάπτυξη σκέψεων, καθώς μέσα από αυτές διατυπώνονται ερωτήματα, με τη μορφή παρέκβασης και αποκαλύπτουν βαθύτερες αναζητήσεις: "Πως θα σωθώ από αυτή την πόλη; Πως θα της ξεφύγω; Τι μου επιφυλλάσσει;"¹⁵ Αλλοτε τις εξωτερικές συμβάσεις της αφήγησης τέμνει ο εσωτερικός μονόλογος ενός προσώπου, κυρίως όταν ο αφηγητής θέλει να οδηγήσει τον αναγνώστη στο παρελθόν και στη συνέχεια να τον επαναφέρει στο παρόν.

Ο Καισαρίδης εξάλλου εκμεταλλεύεται το στοιχείο του μονολόγου με διάφορους τρόπους, κι αυτό το διαπιστώνουμε αρχικά στο διήγημα "Δρόμος με κεραμίδια". Ειδικότερα εδώ οι αφηγήσεις - καταθέσεις των προσώπων στο γραφείο της Αστυνομίας, κατά τη στιγμή της ανάκρισης, παραπέμπουν κυρίως σε θεατρικούς μονόλογους ενός έργου εφιαλτικού, το οποίο όμως έχει ρεαλιστική βάση. Στο τελευταίο του διήγημα "Χρονικό μιάς πρεμιέρας" βλέπουμε ότι ο Καισαρίδης παραθέτει αυτούσιους μονολόγους από τα έργα Γλάρος του Τσέ-

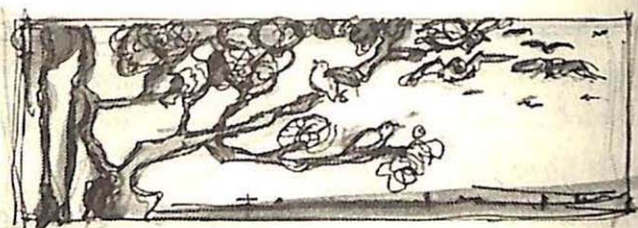
χω και Οιδίπους Τύραννος του Σοφοκλή. Ο συγγραφέας δίνει την εντύπωση ότι χρησιμοποιεί τον μονόλογο του Κονσταντίν Γαβρίλοβιτς για να μας εισάγει στο έργο στο οποίο πρόκειται να συμμετάσχει ο αφηγητής. Όταν τα αποσπάσματα που επιλέγει υπηρετούν βαθύτερους σκοπούς ή και τη βασική αφετηρία από όπου ξεκινάει ο ίδιος για να γράψει το διήγημα.

Αν και το μεγαλύτερο μέρος των ιστοριών του δίνεται με την αφήγηση και την περιγραφή - ο διάλογος χρησιμοποιείται ελάχιστες φορές - ο Καισαρίδης κατορθώνει να δώσει την υπόθεση με αμεσότητα και να υποβάλλει τα συναισθήματα που εκείνος θέλει. Κάποτε, σκέψεις που δίνονται σε εισαγωγικά και αναπτύσσονται στο περιθώριο της δράσης, δημιουργούν την εντύπωση ποιητικού μονολόγου: "Σειρές οι πράξεις μου, εκείνες που δεν έγιναν, μάζεψα τη ζωή μου ως εδώ μέσα στο τίποτα, σωροί από τα πρέπει και τα μη άφησα και με πλάκωσαν, σαν σκεπή που δεν άντεξε στον καιρό"¹⁶". Πολλές φορές, ορισμένα αποσπάσματα των διηγημάτων, αν μεταγραφούν σε στίχους, μπορούν να αποτελέσουν πυρήνες ποιητικού κειμένου, αφού ο ρεαλιστικός τρόπος γραφής συχνά εναλλάσσεται με την ποιητική χρήση της γλώσσας, με αποτέλεσμα στο υπόστρωμα του πεζού λόγου του Καισαρίδη να ανακαλύπτουμε στοιχεία της λυρικής έκφρασης.

Ο συγγραφέας προσωποποιεί τα στοιχεία της φύσης, όταν κυρίως θέλει να υποβάλει το αίσθημα της μοναξιάς. "Και το δέντρο - ανοικτή αγκαλιά την ένιωσε τη μοναξιά (...) μάζεψε τα κλαδιά του και περίμενε αυτόν που δεν τον έφερναν τα μαύρα σύννεφα του Βορρά μες στη βροχή του βουνού, ούτε η καρδιά ενός τυραννισμένου ζώου δεμέ-

νου στο καλάζι"¹⁷ - ή όταν κάνει παραλληλισμούς ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση, για να υπογραμμίσει μέσα από μια παρομοίωση, έναν σύγχρονο προβληματισμό: "Τα δέντρα μοιάζουν πεινασμένα, κλαδιά με μισοπεθαμένα φύλλα στους κόμπους τους, τα παιδάκια της Αφρικής στην τηλεόραση"¹⁸.

Άλλωστε τα πουλιά λειτουργούν με τρόπο πολύπλευρο στην εικονογραφία δύο σημαντικών διηγημάτων. Αν τα πουλιά στο κείμενο "Ο γέρος και το δέντρο", ως μοναδική παρουσία ζωής στον κορμό του γερασμένου δέντρου, εκφράζουν έμμεσα την υπαρξιακή αγωνία, στη συνέχεια αντιδρούν στο βάρβαρο χτύπημα ή συντροφεύουν, με το τρομαγμένο φτερούγισμά τους, το πέταγμα της ψυχής του γέρου, πριν "σβήσει στην άκρη των ματιών του το τελευταίο φως του ήλιου"¹⁹.

Στο διήγημα "Η τελευταία διαδρομή" τα πουλιά συνδέονται άμεσα με τον κεντρικό ήρωα, καθώς αυτός πίσω από το πέταγμα των περιστεριών "ταξιδεύει στα κύματα του μπλε και του μολυβί" σε μια περιπλάνηση ελπίδας, ενώ άλλες φορές από το "ιδανικό ύψος" προσπαθεί να συνενώσει την αγωνιστική δράση του πατέρα του στον εμφύλιο, με τις δικές του βαθύτερες αναζητήσεις.

Ο συγγραφέας σχηματίζει τις εικόνες του και τις περιγραφές του άλλοτε με τη διαύγεια και το φως κι άλλοτε με το σκοτάδι της ομίχλης. Το πράσινο του κάμπου, τα φύλλα της κερασιάς, με το θεόρατο ίσκιο της μουριάς ή με τα κλαδιά των δέντρων "που σκύβουν περισσότερο τη νύχτα πάνω στη γη"²⁰". Οι εναλλαγές των χρωμάτων και η αξιοποίηση των στοιχείων της φύσης δημιουργούν μια σκηνογραφία, η οποία στο βάθος της κρύβει ή προσιωνίζει το θάνατο.

Αντίθετα, στην "Τελευταία διαδρομή" το πλαίσιο που δημιουργεί ο συγγραφέας υποσκάπτει το χώρο του ρεαλισμού, με αποτέλεσμα τα περιγράμματα να μετεωρίζονται ανάμεσα στη ζωή και την ανυπαρξία. Εκφράσεις όπως "σκισμένα φύλλα της ομίχλης", "δρόμοι της ομίχλης", "χτένια της ομίχλης" δίνουν την αίσθηση της ρευστότητας καθώς ο αφηγητής σχεδιάζει εικόνες υπερρεαλιστικές τις οποίες δεν παραλείπει να τις εμψυχώσει: "Πέρασε το σώμα του απ' τα μισάνοικτα φύλλα της πόρτας, άλλο παραπέτασμα ομίχλης, και τότε είδε όλο το κουμάσι, τα πουλιά, να ορμάει πάνω του και να τον τριγυρίζει, άλλα στο κεφάλι και στα χέρια, άλλα στους ώμους. Το σμήνος είχε καταλάβει το αστικό και τρύπωνε αργά στο σώμα και στις φλέβες του²¹".

Μέσα σε μια εξαιρετικά υποβλητική ατμόσφαιρα ο κεντρικός ήρωας πραγματοποιεί ένα προσκλητήριο νεκρών, από το οποίο δεν λείπει η ανθοδέσμη από τα "φυλλώματα των σφενταμιών" κι ο ήχος των πουλιών που έχουν πάρει θέση σ' αυτή τη σκοτεινή σκηνογραφία θανάτου. Αναμφισβήτητα ο Καισαρίδης με τις εικόνες και τις περιγραφές του ξέρει να υποβάλει συναισθήματα που συγκλονίζουν τον αναγνώστη.

Η εικαστική ματιά του συγγραφέα αποτελεί ένα άλλο γνώρισμα των περιγραφών του. Λέξεις με χρωματικό περιεχόμενο επιλέγονται για να αποδοθούν εικόνες της εξωτερικής πραγματικότητας, οι οποίες όμως, σε μια εικαστική ανάπλαση του χώρου, αποκτούν συμβολικές διαστάσεις: "χιλιάδες χρώματα έπαιζαν μέσα στο μυαλό του, πινέλα με πολύτιμες τρίχες δούλευαν πάνω στο στενό και όλα είχαν στη μύτη τους και λίγο κεραμίδι, όλα έσμιγαν μ' αυτή τη σκόνη, ένωνε όλες τις σελί-

δες της φαντασίας του βαμμένες στην ίδια απόχρωση που του αποκάλυψε αυτό το μεσημέρι σ' αυτήν εδώ τη γωνιά της πόλης²²".

Ο φωτισμός κοινών λέξεων, συχνά, γίνεται η αιτία για ονειρική διαφυγή από το ρεαλισμό του εξωτερικού κόσμου, και το στοιχείο της κίνησης στην περίπτωση αυτή παίζει σημαντικό ρόλο. Έτσι τα σπασμένα κεραμίδια στα μάτια της μικρής Ελένης μοιάζουν με θάλασσα που "κινείται και σαλεύει κάτω από τα πόδια της". Μέσα σε λίγες γραμμές ο συγγραφέας μας δίνει την κίνηση της "κεραμιδένιας θάλασσας" και το "ταξίδι" της μικρής σε έναν κόσμο που "κινείται βιαστικά, αργά, χρωματιστά²³".

Αν θέλαμε να συνοψίσουμε, θα λέγαμε ότι ο Γιάννης Καισαρίδης, με την πρώτη του διηγηματογραφική συλλογή εκδηλώνει προσόντα ενός αξιόλογου πεζογράφου. Αν και τα θέματα των διηγημάτων του στηρίζονται στην καθημερινή ζωή, ο ίδιος κατορθώνει να αναπλάσει τα εξωτερικά περιστατικά και να δημιουργήσει το δικό του κόσμο ο οποίος στο βάθος του κρύβει την υπαρξιακή αγωνία και το φιλοσοφικό προβληματισμό. Η αδυναμία του ανθρώπου να δώσει απαντήσεις σε καίρια ερωτήματα της ζωής, αποτελεί τον πυρήνα ορισμένων διηγημάτων.

Ο λόγος του Γιάννη Καισαρίδη ποτέ δε μένει στο επίπεδο της εξωτερικής περιγραφής, αφού παράλληλα με τη ρεαλιστική χρήση της γλώσσας ο συγγραφέας εκμεταλλεύεται στοιχεία της ποιητικής έκφρασης για να τα ενσωματώσει στο κείμενό του με επιτυχία. Κάποτε ο λόγος γίνεται ελλειπτικός, κι ο αναγνώστης καλείται να αναπληρώσει τα "ενδιάμεσα" σημεία ("κενά") της αφήγησης. Στις περιπτώσεις αυτές η μεταφορά, η παρομοίωση και γενικά η γλώσσα ενός συγκρατημένου λυρισμού οδηγούν τον Καισαρίδη σε έναν συμβολικό τρόπο γραφής, ο οποίος αποκαλύπτει μια πλούσια εσωτερικότητα με ουσιαστικές αναζητήσεις.

Φωτεινή Κεραμάρη

Σημειώσεις

1. "Δρόμος με κεραμίδια" σελ. 25 (Χρονικό μιάς προεμίρας, Εξάντας, Αθήνα, 1997)
2. "Αποχαιρετισμός" σελ. 21
3. "Δρόμος με κεραμίδια", σελ. 33
4. "Αποχαιρετισμός", σελ. 17
5. "Δρόμος με κεραμίδια", σ. 46
6. ό.π. σ. 59
7. "Αποχαιρετισμός" σελ. 19
8. "Πίναξ διερχομένων γυναικών του απογεύματος", σ. 107
9. ό.π. σ. 106, 107
10. Δρόμος με κεραμίδια", σ. 61, 59
11. "Αποχαιρετισμός" σ. 20

12. "Το λερωμένο ρούχο", σ. 66
13. ό.π. σ. 64
14. "Ο έρωτας στα χιόνια" Παν. Μουλλάς, Α. Παπαδιαμάντης - Αυτοβιογραφούμενος, Ερμής, Αθήνα, 1981, σ. 136, 138
15. "Δρόμος με κεραμίδια", σ. 46
16. ό.π. σ. 33
17. "Ο γέρος και το δέντρο" σ. 83
18. ό.π. σ. 81
19. ό.π. σ. 87
20. ό.π. σ. 82
21. "Η τελευταία διαδρομή" σ. 97
22. "Δρόμος με κεραμίδια" σ. 58
23. ό.π. σ. 31

Φωτεινή Κεραμάρη: Σπούδασε Νεοελληνική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Είναι διδάκτορας του ΑΠΘ. Ζει και εργάζεται στη Βέροια ως καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Ο Γιάννης Καισαρίδης γεννήθηκε και ζει στη Βέροια. Σπούδασε *Πολιτικές Επιστήμες* στην Πάντειο σχολή, *Ελληνική Φιλολογία* στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, *θέατρο* στη Δραματική σχολή του Κρατικού θεάτρου Βορείου Ελλάδος. Εργάζεται στη Μέση Εκπαίδευση. Είναι ιδρυτικό μέλος του Συλλόγου Φίλων Τέχνης «Ο Διόνυσος» και του Συλλόγου «Κίνηση Πολιτών για την Αισθητική και Αρχαιολογική Προστασία διατηρητέας περιοχής Κυριωτίσσης». Το θεατρικό του έργο «Ο Ταχυδρόμος των Ονείρων» παρουσιάστηκε τον Ιανουάριο του 1998 από το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Σερρών.

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΟΥ “ΥΜΝΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ” ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΚΑΙ Η ΘΕΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821.

Υπό Γεωργίου Δημ. Μάρδα

Δρα Οικονομίας και Κοινωνιολογίας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ο Διονύσιος Σολωμός γεννήθηκε στη Ζάκυνθο την 8-4-1798 και απεβίωσε στην Κέρκυρα την 9-2-1857. Οι κλασσικές σπουδές του πραγματοποιήθηκαν στη Βενετία της Ιταλίας και συνεχίσθηκαν στο Πανεπιστήμιο της Ιταλίας (νομικά και φιλολογία).

Ο Ιταλικός ρομαντισμός της Ιταλίας, που ένα από τα χαρακτηριστικά του ήταν και η πολιτική συνείδηση, επηρέασε τη σκέψη του Διονυσίου Σολωμού που μορφοποιήθηκε σ' αυτή ως αντίθετη στο συντηρητικό χαρακτήρα του νεοκλασικισμού.

Το έτος 1818, ο Σολωμός βρίσκεται στη Ζάκυνθο, όπου και παράμεινε για δέκα χρόνια ακόμα. Σ' αυτό το διάστημα αναφέρεται και η πρώτη ποιητική του δημιουργία. Μετά από μια σειρά ποιημάτων, το Μάιο του 1823, γράφει τον Ύμνο εις την Ελευθερίαν. Το έργο αυτό είναι η πρώτη έκφρασή του, που εμπνέεται από το έπος της ελληνικής επανάστασης, η οποία εδώ και δύο χρόνια βρισκόταν σε φάση έξαρσης αλλά και αβεβαιότητας.

Η τέχνη και η αγωνιζόμενη πατρίδα θα αποτελέσουν για το Διονύσιο Σολωμό πόλους λεπτής εναρμόνισης της ελευθερίας και της θυσίας.

Ο Ζακύνθιος ποιητής είχε συνειδητοποιήσει, ότι ο ένοπλος αγώνας για την απελευθέρωση των ελλήνων από τους Τούρκους δυνάστες χρειαζόταν μια ψυχική και πνευματική ενδυνάμωση, που θα συμπορευόταν με την πολεμική δράση. Από τις 158 στροφές του Ύμνου εις την Ελευθερίαν αναδύεται η

αγωνία του ποιητή για την αναγκαιότητα της τόνωσης του ηθικού των ελλήνων και της γνώσης της ιστορικής πορείας της πατρίδας.

Ο ποιητής προβάλλει τα ελληνικά ιδεώδη και προσπαθεί να βοηθήσει τους Έλληνες να συνειδητοποιήσουν την υπέρτατη αξία της πατρίδας και της ελευθερίας και να αποδεχθούν ως υψηλότερο ιδανικό και αξία την “ελληνική συνείδηση”.

Ο φίλος και συνεργάτης του Σολωμού Ιάκωβος Πολυλάς (1826 - 1898) γράφει στα “Προλεγόμενα”, το έτος 1859, για τον Ύμνο εις την Ελευθερίαν: χαρακτηρίζεται από σεμνό κάλλος στη μορφή του και ξάστερο βάθος στο λόγο του. Γι' αυτό και το έθνος δέχθηκε το σοφό και αρμονικό άσμα με γενικό ενθουσιασμό.

2. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΠΑΤΡΙΔΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

Ο ποιητής Διονύσιος Σολωμός είναι κατηγορηματικός στις δραματικές στροφές του έργου του. Οραματίζεται μια Ελλάδα ελεύθερη. Γνωρίζει πολύ καλά το πα-

ρελθόν της πατρίδας του με τις ένδοξες σελίδες της ιστορίας της, αλλά και με τις θλιβερές μέρες της. Η εμπειρία αυτή έχει συνειδητοποιηθεί βαθειά μέσα του και εκφράζεται τραγικά και όσο ποτέ εύγλωττα, στους στίχους του. Οι αγώνες των ελλήνων, στην ιστορική πορεία, γράφθηκαν και συνεχίζονται για να διατηρηθεί ή να επαναποκτηθεί η ελευθερία τους και αυτό γιατί πάντα φυσικός φορέας των ελληνικών μεγαλουργημάτων και ηρωισμών ήταν

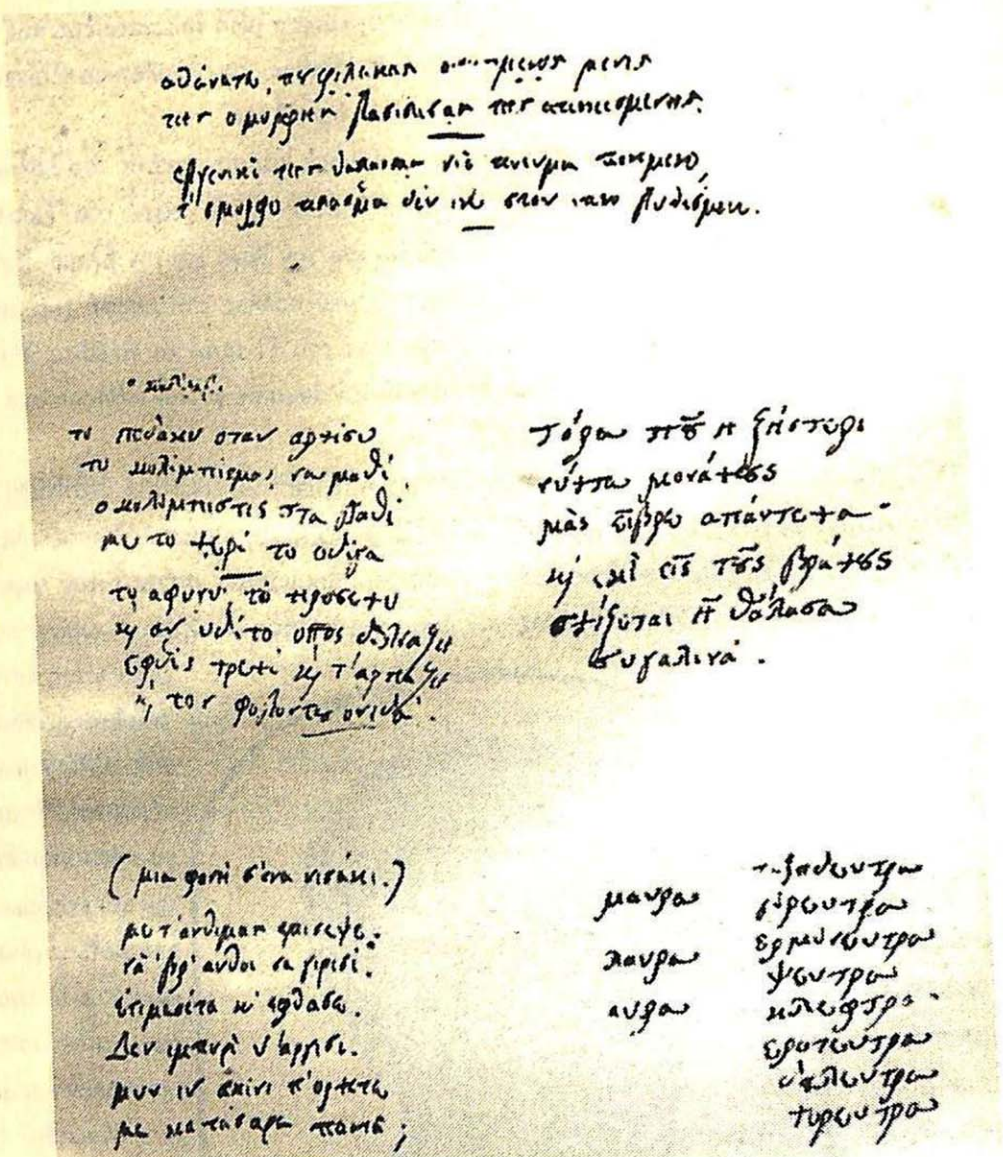

το αρμά της ελευθερίας.

Στην ενότητα της ψυχής και του πνεύματος, οι πόλεμοι για την ελευθερία εύρισκαν τη νίκη ενώ το ποθητό αποτέλεσμα δεν φαινόταν, όταν τις θυσίες τις υπαγόρευε η επιδίωξη προσωπικών συμφερόντων και τις χαρακτήριζε η παράλογη και αδικαιολόγητη πολιτική εσωτερική διαμάχη, που κατέληγε σε ολισθηρές αυτενέργειες.

Ελευθερία σημαίνει ανεπηρέαστες, καθαρές σκέψεις σωστές και δίκαιες πράξεις. Ειδοποιός δε διαφορά της

είναι η συνέπεια του "πιστεύω" του πολίτη προς τον τρόπο και τη μορφή της εκδήλωσής του. Η ελευθερία είναι ξένη με πνευματικούς ή υλικούς καταναγκασμούς. Ο ελεύθερος άνθρωπος ζει και δημιουργεί μακριά από παλαιοντολογικούς μονολιθισμούς και προκαθορισμένες λύσεις. Τα ιδανικά αυτά της ελευθερίας εγαλούχισαν ιστορικά τους έλληνες, γεννώντας τους πρώτους μάρτυρες και ήρωες στο όνομά της, όταν και από οποιονδήποτε, άμεσα ή έμμεσα, απειλήθηκε η παρουσία τους.

Διάφορα αυτόγραφα, το τελευταίο των οποίων δείχνει χαρακτηριστική προσπάθεια του ποιητή για ανεύρεση ομοιοκαταληξίας.

Τα ιδανικά αυτά τα νοεί και τα αποδέχεται κανείς και στη συνέχεια τα υπερασπίζεται όταν έχει κατάλληλη παιδεία, πολιτική αγωγή, ευθύνη συνείδησης. Αυτά όμως τα προσπατούμενα χαρακτηριστικά δεν συνταιριάζουν, δυστυχώς, πάντα με την αντίθεση ιδιοσυγκρασία του έλληνα επαναστάτη του 1821.

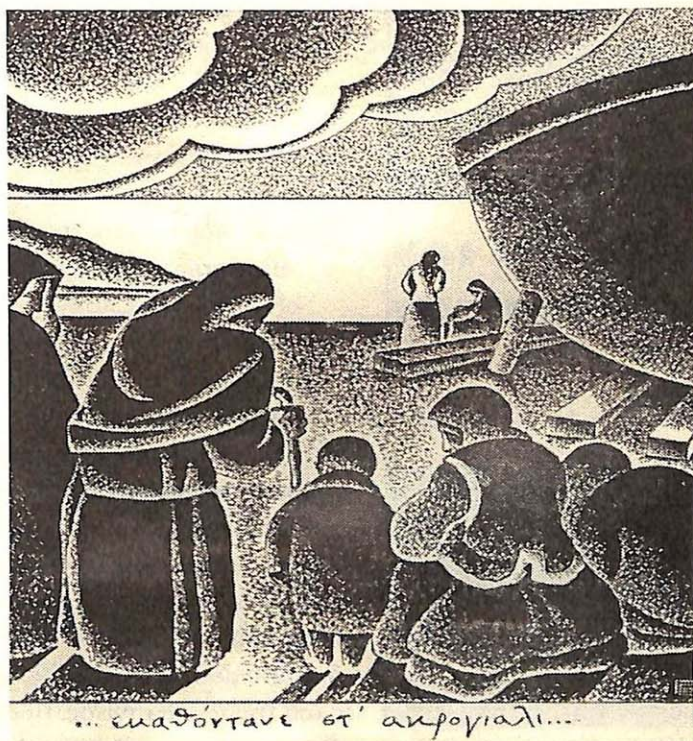
Ο Έλληνας επαναστάτης, μερικές φορές, θέλει να επιβάλλει τη γνώμη του, οποιαδήποτε και εάν είναι, επιθυμεί την αρχηγία, χωρίς πάντα να το αξίζει και η σχετικά εγωϊστική τύφλωσή τον παραδίνει στην άγνοια ασυνεννοησία και στις οπισθοδρομικές προσωπικές διαμάχες.

Βέβαια, οι περιπτώσεις της εθνικής αυτής παρέκκλισης είναι εξαιρετικές οπωσδήποτε όμως είναι καθοριστικές και επικίνδυνα τα επακόλουθα της δικόνοιας.

Γι' αυτό το λόγο, ο ποιητής επιστρατεύει την πολιτική ιστορία της πατρίδας του, τους αγώνες της, τη θρησκεία και την πολιτική συμπεριφορά των κυρίαρχων κρατών της εποχής αυτής, ώστε να βοηθήσει στην εμπέδωση της ελληνικής συνείδησης των συμπατριωτών του.

Με ορθόεπεια ο Σολωμός παρατηρεί, σημειώνοντας πως η ομόνοια των ελλήνων είναι ικανή να αντισταθεί σε μεγάλες ή μικρότερες δυνάμεις του εχθρού, εσωτερικού ή εξωτερικού. Υποστηρίζει και θεμελιώνει την πρότασή του, πως η ταυτότητα στο ρυθμό της ψυχής των

ελλήνων ορθώνει το πραγματικό ανάστημα της Ελλάδας εκεί ακριβώς που βρίσκεται το "εικός και αναγκαίο", που οφείλει να φθάσει το μεγαλείο της χώρας του στις κρίσιμες στιγμές του επαναστατικού αγώνα.

...εμαθόντανε στ' ακρογιαλι...

Αντιδρά ο ποιητής όσο μπορεί πιο δυνατά στην απειλή της δικόνοιας, που τη θεωρεί ως πηγή μόνο δυστυχίας και της χειρότερης μορφής δουλείας για το έθνος η δικόνοια, λέει ο Σολωμός, μπορεί να καταστήσει τους Έλληνες ανήμπορους να αντιδράσουν και να περισώσουν το μάδημα που γεννιέται στις δάφνες, που φύτρωσαν από τις εκατόμβες και τις θυσίες τους στο βωμό της ελευθερίας.

3. ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ.

Η προσπάθεια

του Διονυσίου Σολωμού να νουθετήσει τον αγωνιζόμενο ελληνικό λαό είχε ως πυξίδα το φρόνημα, το χαρακτήρα και το ήθος των συμπατριωτών του.

Η ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία του ποιητή για τις πολιτικές και στρατιωτικές ισορροπίες των δυνατών της εποχής εκείνης έδωσε τη δυνατότητα στο στιχουργό να αποκαλύψει και να στιγματίσει την αρνητική στάση αυτών στην υπόθεση της ελευθερίας των ελλήνων.

Η ιστορική γνώση των παραγόντων της ελευθερίας και η αντικειμενική εμπειρική αξιολόγηση αυτών, για τις δεδομένες διαστάσεις του επαναστατικού αγώνα των ελλήνων, αποτελούν συστατικά στοιχεία των τελικών

προσταγμάτων του ποιητή.

Ο Διονύσιος Σολωμός είχε τον υπέρτατο ηρωισμό του λόγου. Ήταν ένας γενναίος πολεμιστής, που συστρατεύθηκε με τον μαχόμενο ελληνικό λαό για την ανάκτηση της ελευθερίας του.

Το κυρίαρχο στοιχείο στο πνευματικό έργο του Διονυσίου Σολωμού είναι το φλογερό αίσθημα της αγάπης προς την πατρίδα και την ελευθερία. Γι' αυτό και ο Κω-

στής Παλαμάς έλεγε πως εάν πρέπει να καράξουμε μία λέξη στο βάθος της προτομής του Σολωμού, που να είναι εξαγγελτική του έργου του, αυτή δεν μπορεί να είναι άλλη από την λέξη "ελευθερία".

Ο Κώστας Βάρναλης έγραψε: "ο ποιητής Διονύσιος Σολωμός δεν ήταν ένας αφηρημένος ωραιολόγος του γραφείου, παρά ένας μεγάλος οδηγός του έθνους στη

Ο Γεώργιος Δημ. Μάρδας τελείωσε το εξατάξιο Ζ' Γυμνάσιο (Λύκειο) Αθηνών (Παγκράτι). Σπούδασε οικονομικές, στατιστικές και νομικές επιστήμες στην Ελλάδα παίρνοντας τα αντίστοιχα πτυχία.

Οι μεταπτυχιακές σπουδές του στη Γαλλία (Πανεπιστήμια Bourgogne και Paris) και στην Αγγλία (University of London) έγιναν σε θέματα οικονομικά, κοινωνιολογικά, κοινωνικής πολιτικής και στατιστικής. Έλαβε τα προδιδακτορικά διπλώματα D.E.A. και D.E.S.S., καθώς και τα διδακτορικά Doctorat και Ph.D. Οι μεταπτυχιακές σπουδές του στη Γαλλία πραγματοποιήθηκαν, ύστερα από σχετικό διαγωνισμό του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (1974). Υπηρέτησε σε διάφορα Τμήματα, Διευθύνσεις και Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, καθώς επίσης στο Κέντρο Κοινωνικής Πολιτικής Βοιωτίας και στη Διεύθυνση Κοινωνικών Υπηρεσιών του Διαμερίσματος Αθηνών. Αντιπροσώπευσε την Ελλάδα στην Ε.Ο.Κ. (Βρυξέλλες) σε θέματα κοινωνικής πολιτικής. Από το 1979 μέχρι και σήμερα, δίδαξε και διδάσκει μαθήματα της ειδικότητάς του σε διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, Σχολή Ικάρων, Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, Σχολή Αξιωματικών Νοσηλευτικής, Αστυνομική Ακαδημία, Πυροσβεστική Ακαδημία, και Τ.Ε.Ι. Αθήνας). Πραγματοποίησε ποικίλες έρευνες σε διάφορους ερευνητικούς φορείς και συνεργάζεται επιστημονικά με το ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υγείας και Πρόνοιας (Ε.Π.Ι.Κ.Α.Υ.Π.) του Εθνικού και Καποδιστριακού πανεπιστημίου Αθηνών (Τμήμα Νομικής). Δημοσίευσε διάφορες επιστημονικές εργασίες σε περιοδικά της ημεδαπής και της αλλοδαπής, καθώς και μελέτες και βιβλία στα γνωστικά αντικείμενα της οικονομίας, της κοινωνιολογίας, της κοινωνικής πολιτικής και της στατιστικής.

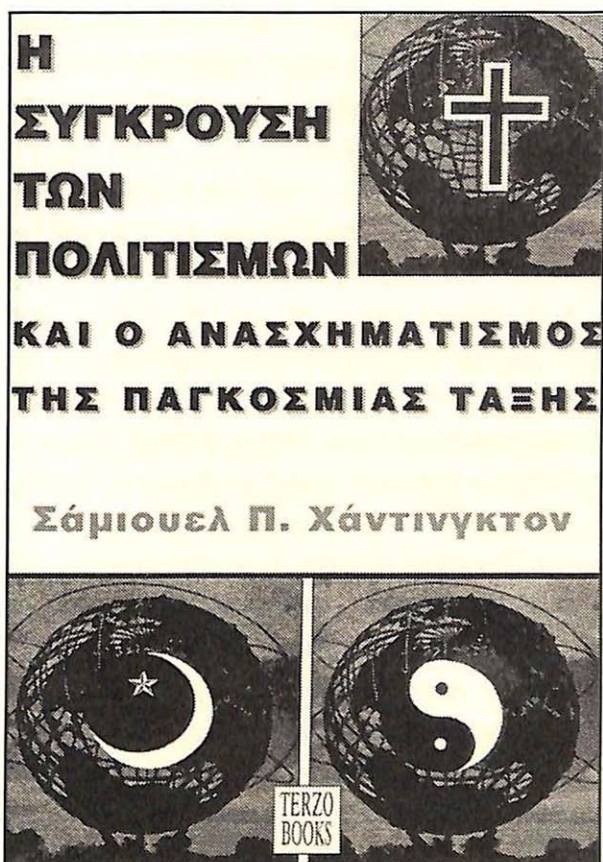
Το βιβλίο του Σάμιουελ Π. Χάντινγκτον "Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ ΚΑΙ Ο ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΤΑΞΗΣ" Εκδ. terzo Books συζητήθηκε ευρύτερα στη χώρα μας. Κυρίως μέσα από άρθρα, προσωπικές απόψεις που δημοσιεύτηκαν σε αθηναϊκές εφημερίδες. Οι απόψεις αυτές απέκτησαν ένα ειδικότερο ελληνικό ενδιαφέρον και μετά τη συνέντευξη Λακαριερ στον γαλλικό Μόντ σύμφωνα με τις οποίες υποστηρίζονταν ότι η Ορθοδοξία παίζει σημαντικό ρόλο στο πολιτικό-ιδεολογικό γίγνεσθαι της χώρας μας και ότι εκεί οφείλεται η δυσκολία κατανόησης της ελληνικής πραγματικότητας από τους δυτικούς. Θυμάμαι, ότι ένα άρθρο του συγγραφέα Θεοδώρουπουλου στα "ΝΕΑ" (Δεκ.1998) είχε ως τίτλο "Γιατί είμαι Έλληνας και Ευρωπαίος". Σ' αυτό υπήρχαν σαφείς αναφορές-απαντήσεις τόσο στις απόψεις του Χάντινγκτον όσο και του Λακαριερ. Εξαιτίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, οποιαδήποτε κρίση για το ποιοι είμαστε και πού ανήκουμε ανατροφοδοτεί την αναζήτηση και τον προσδιορισμό της εθνικής ταυτότητας.

Σκοπός αυτού του σημειώματος είναι να καταγράψει επιγραμματικά τις κύριες απόψεις του συγγραφέα όχι μόνο για προσωπική χρήση αλλά και για δημόσια κρίση. Αυτό που προσωπικά θεωρώ χρήσιμο σ' αυτό το βιβλίο, είναι η ανάπτυξη σχετικά με τα προβλήματα των πολιτισμών του πλανήτη, η διευρυμένη οπτική και γνώση που προσφέρει το βιβλίο στα ζητήματα σύγκρουσης πολιτισμών και θρησκειών.

Τα κύρια ιδεολογικά προτάγματα του βιβλίου χαρτογραφούν την παρακάτω διαδρομή.

- Στον κόσμο μας υπάρχουν πολλοί πολιτισμοί (πολυπολιτισμός).
- Κυριότεροι είναι οι παρακάτω πέντε: σινικός, ιαπωνικός, ινδουιστικός, ισλαμικός και δυτικός.
- Είναι μύθος ότι η Αγγλική είναι η κυρίαρχη γλώσσα στον κόσμο. Σήμερα ενισχύονται οι ιθαγενείς γλώσσες. Άλλωστε αυτό συμβαδίζει με τον πολυπολιτισμό.

• Το ποσοστό επί του παγκοσμίου πληθυσμού που δηλώνουν Χριστιανοί ή Μουσουλμάνοι αυξάνεται στην εποχή μας. Το 2025 θα δηλώνουν μουσουλμάνοι το 30% του παγκόσμιου πληθυσμού.

• Ο εκσυγχρονισμός των μη δυτικών κοινωνιών δεν συνεπάγεται δυτικοποίηση. Ο κόσμος μας γίνεται περισσότερο σύγχρονος και λιγότερο δυτικός.

• Η αναβίωση της θρησκείας βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό εκσυγχρονισμό που επεκτάθηκε σ' όλον τον πλανήτη στο β' μισό του 20ου αιώνα.

• Οι συμμαχίες που ορίζονται με βάση την ιδεολογία και τις υπερδυνάμεις, παραχωρούν τη θέση τους σε συμμαχίες που ορίζονται με βάση τον πολιτισμό και την κουλτούρα.

• Για κάθε πολιτισμό υπάρχουν χώρες -πυρήνες. Υπάρχουν όμως και διχασμένες χώρες που αντιμετωπίζουν στο εσωτερικό τους πολιτιστικές συγκρούσεις.

συνεπώς έχουν πρόβλημα ενότητας. Τέτοιες χώρες είναι: η Ρωσία, η Τουρκία, η Αυστραλία, το Μεξικό.

- Η Ελλάδα είναι μια μη δυτική χώρα. Η περίπτωση της Τουρκίας είναι πιο ενδιαφέρουσα γιατί τα πολιτισμικά σύνορα διαπερνούν το εσωτερικό της.

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα, η διάδοση των όπλων και η μετανάστευση είναι οι βάσεις που θα κρίνουν τη συγκρούση των πολιτισμών.

- Στο ένατο κεφάλαιο, αναλύονται οι σχέσεις Ισλαμ-Δύσης και η ανάδυση της Κίνας ως επικρατούσας δύναμης στην Ανατολική Ασία.

- Οι πόλεμοι στην εποχή μας είναι πόλεμοι κατά μήκος των πολιτισμικών συνόρων. Παραδείγματα, Αφγανιστάν, Ιράκ. Το πρόβλημα του Ισλαμ είναι ότι δεν υπάρχει κράτος-πυρήνας. Βασικό στοιχείο των μουσουλμανικών κοινωνιών είναι η δημογραφική έκρηξη.

- Το παράδειγμα της Βοσνίας. Ενας πόλεμος πολιτισμών. (Σημαντική συμβολή στην κατανόηση της σύνθεσης της Βοσνιακής κοινωνίας αποτελεί η ανάγνωση του μυθιστορήματος του Βοσνιοσέρβου λογοτέχνη Ιβο Αντριτς "Το γεφύρι του Δρίνου".)

- Η αποτροπή των πολέμων εξαρτάται από τις ενέργειες των κρατών-πυρήνων των κύριων πολιτισμών της ανθρωπότητας. Αυτοί οι πόλεμοι γίνονται από κάτω προς τα πάνω, ενώ οι ειρηνευτικές διαδικασίες στα πολιτισμικά σύνορα προχωρούν αργά από πάνω προς τα κάτω.

- Το δωδέκατο και τελευταίο κεφάλαιο αρχίζει με τα εξής ερωτήματα. α)είναι ο δυτικός πολιτισμός ένα καινούριο είδος, είναι τελείως διαφορετικό από

ολους τους άλλους πολιτισμούς που έχουν υπάρξει ποτέ; β) η παγκόσμια εξάπλωση του απειλεί (ή υποσχετεί;) να εξαλείψει την πιθανότητα ανάπτυξης των άλλων πολιτισμών;

- Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει ο συγγραφέας είναι ότι ο δυτικός πολιτισμός χρειάζεται ανανέωση και ότι το μέλλον της Ειρήνης και του Πολιτισμού εξαρτάται από την κατανόηση και τη συνεργασία ανάμεσα στους πολιτικούς και πνευματικούς ηγέτες και τη διανόηση των μεγαλύτερων πολιτισμών του κόσμου.

Είναι γεγονός ότι αυτή η επιγραμματική παράθεση των απόψεων του Χάντινγκτον αδικεί την αναλυτική προσέγγιση που επιχειρεί σε ζητήματα που θα απασχολήσουν τον πλανήτη κατά τον 21ο αιώνα, όπως η ανάδυση της Κίνας στο παγκόσμιο προσκήνιο ή ο ισλαμικός φονταμενταλισμός. Ακόμη ενστάσεις μπορούν να διατυπωθούν και στα εξής. Πόσο οι αναλύσεις έχουν ευρύτερη ερμηνευτική βάση όταν χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό της αμερικάνικης εξωτερικής πολιτικής; Πόσο ισχυρή είναι η ανάλυση που θέτει σε δεύτερη μοίρα ζητήματα συμμαχιών, οικονομικά, γεωπολιτικά; Μπορούμε όμως να υποστηρίξουμε ότι το βιβλίο προσδιορίζει με διαφορετικό τρόπο σύγχρονους όρους όπως παγκοσμιοποίηση, θρησκευτική αναβίωση, κυριαρχία του Δυτικού πολιτισμού. Απ' αυτή την άποψη τα συμπεράσματα είναι επωφελή για όποιον θέλει να εξετάζει τα σύγχρονα ζητήματα όχι απ' την οπτική του "εθνικού" αλλά από την ευρύτερη οπτική του "πλανητικού" γίνεσθαι.

Χ. Ι. Σκούπρας:

Γεννήθηκε στο Αργυροπούλι Λάρισας. Από το 1990 ζει και εργάζεται στη Βέροια ως καθηγητής στη Β/θμια εκπαίδευση.

Σάμιουελ Χάντινγκτον: Είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ, όπου διευθύνει το John M. Olin Institute for Strategic Studies. Επί κυβερνήσεως Κάρτερ υπήρξε εκδότης και συνδιευθυντής του Foreign Policy και πρόεδρος του American Political Science Association. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων και άρθρων, που έχουν κατά καιρούς προκαλέσει το διεθνές ενδιαφέρον.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΜΑΣ

Πολλές φορές, ίσως θα αναλογιζόταν κανείς, όχι θέλουμε να πιστεύουμε, χωρίς να νιώθει και κανενός βαθμού μελαγχολία, πως πέρα από τα τόσα καλά που έχουν αυτός ο λαός κι ο τόπος μας, δεν λιγοστεύουν όμως εμφαντικά και τα φαινόμενα εκείνα στη ζωή μας, προφανώς όχι ασήμαντα, που αποδεικνύουν και βεβαιωμένα και τελεσιδικά πόσο ανελέητη πραγματικά εξακολουθεί να είναι, συνεχώς, η συμπεριφορά μας απέναντι στη σοβαρότητα. Θέλει πιο συγκεκριμένα ο λόγος μας αυτός μ' έναν τρόπο απλοϊκό να αναφερθεί στα έργα των ανθρώπων εκείνων, των εκφραστών της κάθε λογής εκτελεστικής εξουσίας, που, ενώ εκλέχτηκαν ή τέλος πάντων, όπως κι αν συνέβη, βρίσκονται σε θέσεις, από όπου να δίνουν εντολές, όμως με τις αποφάσεις που παίρνουν, όταν αυτές είναι αποδεδειγμένα λαθεμένες, άσες αντιρρήσεις κι αν εκφράζουμε κατόπιν, δίκαιες ή άδικες, σχεδόν ποτέ δεν ωφελούν. Κι έτσι μοιραία επηρεάζουν αρνητικά αν όχι και αυτών των ίδιων που έπραξαν, ό,τι έπραξαν, τουλάχιστον είτε λίγο είτε πολύ τη ζωή των άλλων.

Θα αποτολμήσουμε ξεκινώντας από την πόλη μας και το Νομό μας μια προσέγγιση στο θέμα της απόδοσης σε ξένη γλώσσα, κατά κανόνα την αγγλική, των ελληνικών ονομάτων χωριών ή πόλεων, οδών ή τοποθεσιών, που πιθανόν να είχε το ενδιαφέρον ένας ξένος, επισκέπτης στον τόπο μας, να γνωρίσει ή ακόμη και κατά τις περιστάσεις να έχει την εξυπηρέτηση που επιθυμεί. Έτσι όμως που τα ονόματα αυτά βρίσκονται ταμπελισμένα στις πιο περίοπτες θέσεις (και με φωσφορίζοντα γράμματα, για να τα βλέπουμε καλά και τη νύκτα), με τα σφάλματα με τα οποία, όπως θα προσπαθήσουμε να αποδείξουμε, είναι φορτωμένα πολλά από αυτά, προκαλούν ένα αίσθημα απαρέσκειας και αν μη τι άλλο, δείχνουν εμφανέστατα λόγω της θέσης τους την προχειρότητα και την ασιδωσύνη μας, φωσφορίζουσα και μη.

Πρέπει εξ αρχής να ομολογήσουμε ότι δεν είναι κα-

θόλου δύσκολο να διαπιστώσει κανείς την ανεξαρτησία που υπάρχει παντού. Μια πρέσσα που στήθηκε, από όποιους και οπουδήποτε κι αν στήθηκε, έβγαλε εντελώς αυθαίρετα νέες λέξεις με σοβαρές παραμορφώσεις. Τόσο εδώ, όπου ζούμε, όσο και ταξιδεύοντας ανά τη χώρα μας είδαμε χωριά, όπου μπαίνοντας συναντήσαμε άλλη ξενόγλωσσα γραφή τους και βγαίνοντας άλλη. Είδαμε Krya Bryssi (ορθά) και Vris(s)aki, οδό Αγ. Antoniou και οδό Α. Adoniadi, οδό Ιπποκράτους επάνω και από κάτω ξενόγλωσσα Ippokratous (Οι ξένοι γράφουν ακόμη Hippocrates), Cythera και Kimi (γιατί άραγε το ένα με Cy- και το άλλο με Ki... για τα Κύθηρα και την Κύμη με αρκτική συλλαβή Ku-;), οδό Afroditis (οι ξένοι γράφουν Aphrodite), αλλά κι ένα πλήθος άλλων περιπτώσεων, όπως θα εκθέσουμε.

Άλλη κατεύθυνση ακολουθεί ο Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) με τις διαφημίσεις του (Crete, Eperus αντί Epirus), Rhodes, Athenaeum...), όπου, αν και όχι πάντα, όπως θα δούμε, διατηρείται η μακρότητα και η βραχύτητα των συλλαβών των ελληνικών ονομάτων, κάτι που σεβάστηκε πρώτη η λατινική γλώσσα, ενώ σε άλλη κατεύθυνση κινούνται οι τουριστικές επιγραφές μας, όπου ολοφάνερα εκείνο που επιδιώχθηκε αποκλειστικά, είναι η φωνολογική εξίσωση της ελληνικής λέξης μ' ένα άθροισμα ξένων φθόγγων, χωρίς όμως να διαπιστώνεται κανένας σεβασμός για καμία αναγκαία αντιστοιχία. Κι έτσι σαν από πριστήριο σανιδωμένες, θα έλεγε κανείς, βλέπουμε λέξεις, όπως Irinoupoli, Inoi, Vris(s)aki, Veria, Poligiros), όπου τους δικούς μας έξι φθόγγους που εκφωνούνται ως (ι), δηλαδή τα φωνήεντα ι, η, υ και τις διφθόγγους οι, ει, θι, τα εξισώσαμε όλα αυτά "ανώδυνα και ανεπαίσχυντα" βάζοντας στη θέση όλων αυτών ένα γιώτα (ι). Με ποιάν άραγε εξουσία και με ποια εξουσία και με ποια επιστημονικά κριτήρια στείλαμε στο ανάθεμα τις ιστορικές γραφές, που ευτυχώς ακόμη διατηρούμε στη γλώσσα

μας; Είναι αυτονόητο ότι σήμερα, στη φάση που διέρχεται η γλώσσα μας, όλα αυτά τα φωνήεντα και οι δίφθογγοι πχούν στ' αυτιά μας ομόηχα, ενώ στους παλιούς τους χρόνους είχαν το καθένα τους τη δική του προφορά. Ποιος όμως άξιος του ονόματος του γλωσσολόγος διανοήθηκε ποτέ να παραστήσει όλα τα (ι) μ'

ένα γιώτα, όπου τελικά αταξιοσύνη και ασχετοσύνη να ταυτίζονται;

Να μιλήσουμε για την αναγκαιότητα της ιστορικής γραφής, περιπτεύει και δεν είναι ακριβώς το θέμα μας αυτό. Χρήσιμο όμως είναι να υποσημάνουμε μόνον αυτό, ότι έτσι, όπως είναι δομημένη η γλώσσα μας, σε άλλους συνειρμούς μας οδηγεί ο συνδυασμός ενός φωνήεντος ή δίφθογγου με κάποια τυχόν σύμφωνα ή συμπλέγματά τους και σε άλλους με κάποια άλλα. Σημαίνουν και σημαίνόμενο (πρόσωπο, ζώο, πράγμα, αφηρημένη έννοια) πηγαίνουν πάντα μαζί. Να το πούμε και αλλιώς: Άλλους συνειρμούς

κάνει ο νους μας με τη λέξη Οινόη π.χ., κάτι που έχει να κάνει με τον οίνο-κρασί, ενώ δεν μπορούμε να καταλάβουμε που μας οδηγεί το Ινοί. Ήδη από το 1814 ο Ιωάννης Βηλαράς, πολύ αξιόλογος κατά τα άλλα ιατροφιλόσοφος, προσπάθησε να επιβάλλει ένα (ι), ένα (ο) και ένα (ε), αλλά δεν μπόρεσε να βρει μιμητές του. Κανείς λογικός δεν ισχυρίσθηκε ποτέ ότι τα σημαίνοντα (οι λέξεις) δεν υπόκεινται σε μεταβολές, όχι όμως αυθαίρετες, αλλά τέτοιες που να ακολουθούν ορισμένους νό-

μους λειτουργίας της γλώσσας.

Τα όσα επιθυμούμε να εκθέσουμε, είτε επισύρουν την επιδοκιμασία μερικών είτε σκοντάφουν στην αδιαφορία των άλλων, σημειώνονται με σκοπό να απαλειφθούν τα λάθη, εφόσον πρώτα πεισθούμε γι' αυτά, γιατί πρέπει να θεωρήσουμε σοβαρή ασέβεια και προς τον

εαυτό μας αλλά και προς τους άλλους καθώς και διαπιστωμένη ανευθυνότητα, όταν επεμβαίνουμε στη γλώσσα μας χωρίς επαρκή γλωσσολογικό εξοπλισμό. Πιστεύουμε ότι το θέμα είναι και σοβαρό και ακανθώδες. Για το αν πρέπει να αποδοθεί κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην ξένη γλώσσα ένας ελληνικός φθόγγος, φωνήεν ή δίφθογγος, σύμφωνο ή συμφωνικό σύμπλεγμα, μπορεί να ακολουθήσει ένα πλήθος από καλοπροαίρετες ή και μη αντιπροτάσεις. Υποψιάζεται λοιπόν ο καθένας ότι γι' αυτό και απέφυγαν συνειδητά να ασχοληθούν με το ζήτημα αυτό οι οποιοιδήποτε αρμό-

διοι και μη. Κι έτσι "μοιραίοι και άβουλοι αντάμα" κατά τον ποιητή γινόμαστε φανερά καταγέλαστοι ταμπελάροντας τα αποτελέσματα μιας ελάχιστης σοβαρής σχέσης που είχε κάποιος με τη γλώσσα μας, χωρίς να έχουμε την απαιτούμενη τόλμη να βάλουμε τα πράγματα στη σωστή τους θέση με την απάλειψη κάθε ανορθογραφίας κι αν όχι κάθε τουλάχιστον της πιο κραυγαλέας, και ασεβούμε προς τη λαμπρή ιστορία της γλώσσας μας, από την οποία δεν υπάρχει λαός στον κόσμο, από τον

θεωρούμενο πιο προηγμένο μέχρι τον πιο ασήμαντο, που να μην πήρε ένα μικρό ή και μεγάλο αριθμό λέξεων.

Υπάρχει κλάδος της Γλωσσολογικής Επιστήμης, η Φωνητική, ο πλέον αρμόδιος να μας οδηγήσει σωστά, χωρίς τις βασικές τουλάχιστον γνώσεις του οποίου δεν θα μπορούσε να αποφύγουμε τα λάθη. Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι τόσο οι Λατίνοι όσο και οι σημερινοί ξένοι λαοί, όταν έπαιρναν τις δικές μας λέξεις, σεβόμενοι τη γλώσσα τους αλλά και τη δική μας, φρόντιζαν να τις αποδίδουν με την πλέον δυνατή ακρίβεια τηρώντας με συνέπεια τις ιδιοτυπίες της δικής μας: τις διφθόγγους, τη μακρότητα ή βραχύτητα των φωνηέντων, τα συμφωνικά συμπλέγματα, τα διπλά όμοια σύμφωνα, τα δασέα π.χ.θ, το ύψιλον και το ζήτα που δεν τα έχουν οι άλλες γλώσσες, τη δασύτητα των δασυνόμενων αρκτικών φωνηέντων ή διφθόγγων, τη δασύτητα του ρω (ρ) και του ύψιλον (υ) καθώς και οτιδήποτε άλλο κάνει τη δική μας γλώσσα να ξεχωρίζει από τις άλλες. Αυτά είναι που πρέπει να τα γνωρίζουμε αλλά και να τα διατηρούμε.

Σήμερα το πρόβλημα προβάλλει ως εξής:

1. Σε ό,τι αφορά στα σύμφωνα, εντοπίζεται στα β, γ, δ, ζ, κ, θ, φ, χ καθώς και στα λεγόμενα στιγμιαία μπ, ντ, γκ, όπου όμως η σύγχυση αυξάνεται περισσότερο, γιατί στη γλώσσα μας εκτός αυτών υπάρχουν και τα στιγμιαία μβ (ρόμβος), νδ (σπόνδυλος) καθώς και το γγ (αγγείο). Σφάλματα παρατηρήθηκαν ακόμη σχετικά με την θέση του σίγμα (σ), μέσα στη λέξη, όπως και με τα διπλά όμοια σύμφωνα και το κάππα (κ) που ανατιολόγητα εναλλάσσεται με το •. Τα υπόλοιπα, περίπου ισάριθμα, σύμφωνα λ, μ, ν, ξ, π, ρ, τα, ψ είτε αντικαθίστανται από τα αντίστοιχά τους των ξένων γλωσσών είτε εξασφαλίζεται ικανοποιητικά η φθογγολόγησή τους από τον συνδυασμό δύο άλλων (διπλά ξ,ψ).

2. Σε ό,τι αφορά στα φωνήεντα και στις διφθόγγους, εντοπίζουμε το πρόβλημα στα η, υ, ω και από τις διφθόγγους στις αι, ει, οι, αυ και ευ. Περιττό να πούμε ότι στα υπόλοιπα φωνήεντα α, ε, ο, ι παρατηρείται απόλυτη ταύτιση με αυτά όλων των ινδοευρωπαϊκών γλωσσών.

σών.

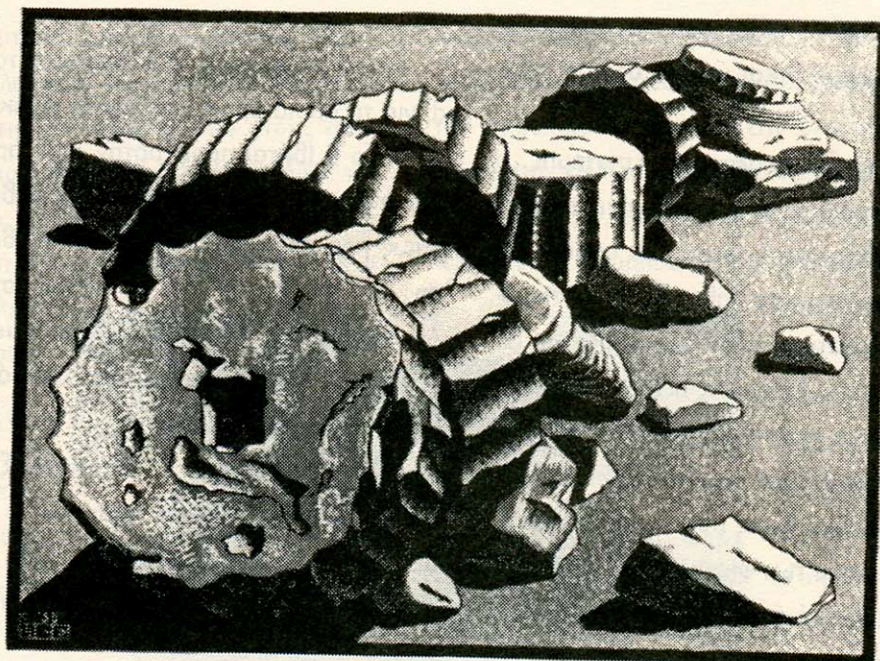
Για τα σύμφωνα β, γ, δ υπάρχουν τα αντίστοιχα b, g, d, για τα οποία όμως οφείλονται μερικές διευκρινίσεις.

I. Το β (βήτα) προφερόταν στην αρχαιότητα ως μπ και υπάρχουν επιγραφές που το επιβεβαιώνουν. Σήμερα όμως που προφέρεται ως βήτα - β, θα γραφεί στη θέση του το ξενικό βε (ν), όπως στη λέξη Stivos, Asvestohori. Σε αντίθετη περίπτωση με το β-μπ θα οδηγούμασταν σε άλλη εκφώνηση. Κάθε άλλη δική μας λέξη που έχει στη συλλαβή της μπ ή μβ (αμπέλι, ρόμβος), πρέπει να αποδοθεί με τα αντίστοιχα ξενόγλωσσα mpr ή mnb. Έτσι είναι λαθεμένα γραμμένα η λέξη Kambohori (on) αντί της ορθής Camprohori, γιατί δεν αποδίδει τον φθόγγο μπ, από τη λατινική λέξη campus-κάμπος (όχι κάμβος), πεδιάδα.

Λαθεμένα γραμμένα είναι επίσης η επιγραφή Olimbiada (Χαλκιδικής) αντί του ορθού Olympiada, αφού λέμε Ολυμπιάδα και όχι Ολυμβιάδα.

II. Το σύμφωνο (γ) που προφερόταν στη γλώσσα μας αρχικά ως γκ, μετέπεσε σε γ (γάμα). Σήμερα όμως πιστεύουμε ότι και αυτό χρησιμοποιείται λαθεμένα κι εξηγούμε. Εκεί, όπου εμείς χρησιμοποιούμε το γκ ή το γγ, όπου ν+κ-γκ (συγκάτοικος), ενώ ν+γ-γγ (συγγενής), είδαμε λέξεις που δεν συναρτώνται η μία με την άλλη, όπως Lagkadas, Angathia. Γιατί όμως τελικά το ελληνικό γκ που χρειάζεται και στις δύο περιπτώσεις των λέξεων αυτών, έγινε gk (γκκ) που δεν υπάρχει στις ξένες γλώσσες ή ng (νγκ) που δεν υπάρχει στη δική μας; Η σωστή γραφή κατά τη γνώμη μας είναι Lagadas και Agathia, γιατί εμείς δεν γράφουμε Λαγκαδάς ή Ανγκαθιά, όσο κι αν για μερικούς ακούγεται κάτι τέτοιο. Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι σε ό,τι αφορά στον ίδιο αυτό φθόγγο γάμα (γ) - Άγιος Γεώργιος και στα συμπλέγματά του (γκ) - Λαγκαδικία και (γγ) - Αγγελοχώρι, η γλώσσα μας συρρικνώνεται βάνουσα, όταν και τις τρεις περιπτώσεις έρχεται να καλύψει ένας μόνο ξενικός, ο g. Ο Ε.Ο.Τ. προτιμά στη θέση του g και τη γραφή rh (Pargha...) κατά την ιταλική προφορά, που όμως απομακρύνεται από την αγγλική.

III. Επίσης λάθη έγιναν και με το σύμφωνο (δ), που κι αυτό προφερόταν ως ντ, όταν ακόμη δεν είχαν διαφοροποιηθεί σοβαρά οι γλώσσες της ινδοευρωπαϊκής ομοεθνίας. Έτσι σήμερα σε όλα τα ονόματα, όπου εμείς έχουμε ντ και νδ (κοντά, σπόνδυλος),

πρέπει να αναζητήσουμε την αντιστοιχία τους στα ξενόγλωσσα nt και nd. Γι' αυτό θεωρούμε λαθεμένη τη γραφή Rendina αντί της Rentina (αφού στα ελληνικά είναι Ρεντίνα), τη γραφή (οδός) A. Adoniadi αντί της Antoniadi (ντ=nt, δ=d), τη γραφή Atalandi (του Ε.Ο.Τ. αυτή) αντί της Atalanti και κατά την ίδια έννοια κάθε άλλη όμοια. Κατά συνέπεια και η λέξη Πολυδένδρι θα γραφεί Polydendri.

IV) Το γράμμα ζήτα (z) που δεν υπάρχει στις άλλες γλώσσες παρόμοιό του, καλώς διατηρείται अपαράλλαχτο στις ξενόγλωσσες επιγραφές, όπως Kozani, Zagliveri και όπου αλλού. Γι' αυτό και αναγκάστηκαν οι ξένοι να το προσθέσουν στα σύμφωνά τους για λέξεις που πήραν από τη γλώσσα μας και περιείχαν το γράμμα αυτό ζώνη - zone, όζον -ozone. Το λάθος με το γράμμα αυτό το επισημαίνουμε στο ελληνικό σύμπλεγμα tz που το αποδίδουν μερικοί με τα dz ή dj αντί του απλού tz.

V) Τα δασέα σύμφωνα φ, χ, θ οφείλουμε σε κάθε περίπτωση να τα αποδίδουμε με τα ρη, ch, th, γιατί οι ξένοι δεν έχουν αντίστοιχους φθόγγους χ, θ (έχουν όμως f) και για να μη διασπασθούν τα δασέα μας σύμφωνα, προστέθηκε και ο φθόγγος φ ως ρη για λέξεις που πή-

ραν οι ξένοι από τη γλώσσα μας. Λένε οι ξένοι Philadelphia και όχι Filadelfia, Philately, Philellene και όχι Filately, Filellene. Γιατί όμως εμείς βιαστήκαμε να γράψουμε Kefalohoria ν τ ί Cephelohori), N. Fokea αντί N. Phocaea), Filiro

αντί Philyro και πλήθος από άλλα όμοια; Γράφουν οι ξένοι αι ορθά Corinthos, Chios, Catharsis, ethnography, Archimedes. Εμάς γιατί δεν μας νοιάζει για την τύχη της γλώσσας μας;

VI) Πρόβλημα υπάρχει επίσης με το σίγμα (σ), όταν αυτό βρίσκεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, οπότε πρέπει να αποδοθεί με δύο s (ss), επειδή είναι γνωστό, νομίζουμε, ότι το ένα στην περίπτωση αυτή προφέρεται ως z. Πολλοί γνωρίζουν, υποθέτουμε, πως όταν οι Λατίνοι πήραν από εμάς λέξεις που είχαν (σ) μεταξύ δύο φωνηέντων, τις μεταγράψανε με δύο s (ss), όπως κλασικός-classicus, Λάρισα-Larissa, για να αποφύγουν την προφορά κλάζικους, Λάριζα. Και πως, όταν αργότερα μεταφράσαμε λατινικά κείμενα με τέτοιες δικές μας λέξεις, τις μεταφέραμε στη γλώσσα μας με τη λατινική τους γραφή (κλασσικός, Λάρισα) εσφαλμένα βέβαια. Είναι τα λεγόμενα στη Γλωσσολογική Επιστήμη "αντιδάνεια". Βλέπουμε όμως εμείς αλλού Prassinada (καλώς) κι αλλού Kanasila (αντί Kavassila). Και με την ευκαιρία ποιος αληθινά είχε την έμπνευση να γράψει το "Καβάσιλα" με δύο λάμδα, όπως φιγουράρει; Δεν έπρεπε τάχα, αν δεν ήταν σίγουρος, να ανοίξει πρώτα ένα λεξικό ή μια εγκυκλοπαίδεια; Βλέπουμε ακόμη Vrisaki

(αντί Vryssaki), Ierisos αντί Hierissos ή έστω Ierissos που το είδαμε κι αυτό μια-δυο φορές, ακόμη και τη Larisa (αντί Larissa) που αναφέραμε πιο πριν.

VII) Αλλά επίσης ασέβεια προς τη γλώσσα μας είναι να μην αποδίδουμε στη ξένη γλώσσα όσα διπλά όμοια σύμφωνα διατηρούνται ακόμη στις ελληνικές λέξεις σύμφωνα και με την ιστορική τους γραφή, όπως είναι τα ββ, γγ, κκ, λλ, μμ, νν, ππ, ρρ, σς, ττ. Κάποτε προφερόταν και τα δύο χωριστά και πιστεύουμε ότι δεν μπορούν και δεν πρέπει να λείψουν τουλάχιστον στις συντριπτικά περισσότερες περιπτώσεις όχι μόνο για λόγους παράδοσης, αλλά και γιατί δεν θα μπορούσαμε να ερμηνεύσουμε την αληθινή προέλευση πολλών λέξεων, αν αντί για τα δύο αυτά όμοια σύμφωνα γράφαμε μόνο το ένα. Οι ξένοι, όπως εύκολα διαπιστώνεται, όσες από αυτές τις λέξεις πήραν, τις απέδωσαν στη γλώσσα τους με τα διπλά τους όμοια σύμφωνα (metallyrgy, thalassa, haemorrhage, glotta...). Γι' αυτό ισχυριζόμαστε ότι είναι λάθος να αποδίδεται η λέξη βαθύλακκος ως

Vathilacow (αντί του ορθού Vathylaccos). Κι επειδή τέτοια λάθη παρατηρούνται πολλά, είναι πολύ ανησυχητικό, ακόμη και να το σκεφθεί κανείς, μήπως, έτσι όπως ασχολούνται με πράγματα τόσο σοβαρά, όπως είναι η γλώσσα και μάλιστα με τόσο επικίνδυνη επιπλοαιότητα, είναι πολύ ανησυχητικό, επαναλαμβάνουμε, μήπως δεν θα αργήσουμε πολύ να δούμε γραμμένη και τη χώρα μας ως Ελάδα.

Παρατηρήσαμε ακόμη ότι άλλοτε χρησιμοποιείται στις πινακίδες το ελληνικό κ και άλλοτε το λατινικό c ως αρκτικό προπάντων πολλών ονομάτων χωριών ή πόλεων, ορισμένες μάλιστα φορές το ένα ή το άλλο σύμφωνο για την ίδια λέξη. Είδαμε Kastoria και Castoria, Macedonia και Makedonia. Είδαμε (του Ε.Ο.Τ. και τα δύο) Cythera και Kimi, Cyprus και Kypros, παρ' όλο που η αρκτική συλλαβή είναι Κυ-.

Ηλίας Τριανταφυλλίδης

Φιλόλογος

το δεύτερο μέρος της μελέτης
θα δημοσιευτεί στο επόμενο τεύχος.

Βοηθήματα

1. Θεοφάνους Α. Κακριδή, Γραμματική της Λατινικής Γλώσσας, εν Αθήναις, 1937, σελ. 5-9.
2. Ιδιόγραφες σημειώσεις μας στη φωνητική από τις παραδόσεις του καθηγητή Νικ. Ανδριώτη Ιωαννου Σιδέρη.
3. Λατινοελληνικόν Λεξικόν, εν Αθήναις.
4. D.N. Stavropoulos, Oxford Greek-English Learner's Dictionary, 1987.

Βούλα Κοτσάλου - Πάπαρη

ΓΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΡΑΧΗΛ ΕΝΙΑΛΙΔΕΣ

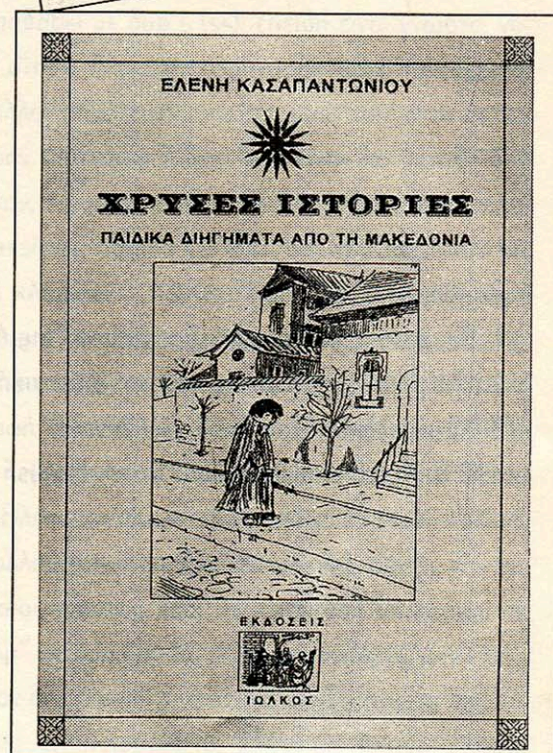
Το δεύτερο βιβλίο της συγγραφέως, η πρώτη της δουλειά εκδόθηκε το 1994. Ήταν μια ποιητική συλλογή με τον τίτλο "Ποιήματα". Το δεύτερο βιβλίο αποτελεί μια συλλογή λόγου και τέχνης. Περιέχει δημοσιεύσεις ποιημάτων και λυρικών κειμένων καθώς και σχέδια που καθρεφτίζουν την προσωπική της αισθητική. Η λυρικότητα, η ευαισθησία είναι έκδηλες. Τα κείμενα της αποτελούν μνήμες, διηγήσεις που καταγράφονται φιλτραρισμένα μέσα από την συνείδηση. Καταγραφές όπως τα ονομάζει η ίδια. Ευγενική ψυχή, με βαθύ ψυχικό και πνευματικό υπόβαθρο. Τα συναισθήματα της εκφράζονται με την πολυδιάστατη προσφορά της, συνέπεια του πλούσιου και ευαίσθητου ψυχικού της κόσμου. Η πνευματική προσφορά της αγγίζει την ψυχή μας με την πληρότητα και την αρμονία της.

ΚΑΣΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΕΛΕΝΗ ΧΡΥΣΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ.

Παιδικά διηγήματα από τη Μακεδονία

Η πρώτη εκδοτική δουλειά της συγγραφέως, η οποία συγκέντρωσε στο βιβλίο της έξι μικρές ιστορίες. Ιστορίες βγαλμένες από τη δύσκολη ζωή των προηγούμενων γενιών που μας μεταφέρουν τα βιώματα, τα ήθη και τις ευαισθησίες τους. Τα θέματα της η πατρίδα, η θρησκεία, η οικογένεια. Διηγήματα γραμμένα με λιτή, ευαίσθητη και τρυφερή γραφή. Παραβολές που τις έπλασε για να καθοδηγήσει τα παιδιά της σαν μητέρα. Για τον ίδιο λόγο που τις τύπωσε και σε βιβλίο. Να διαβαστούν από τα νέα παιδιά να τους προσφέρει κεντρίσματα και ιδανικά που χάθηκαν στη σημερινή εποχή. Ίσως θα έπρεπε να διαβαστούν από τον καθένα μας για να γυρίσουμε για λίγο πίσω στο χρόνο, τότε που οι άνθρωποι ήταν αγνοί πριν καθεί αυτό που λέμε σήμερα ανθρωπιά.

ΗΛΙΑΔΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ Ο ΜΙΚΡΟΣ ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ

Όλοι έχουμε ασχοληθεί λίγο πολύ από μικροί με διάφορες συλλογές. Άλλοι με γραμματόσημα, με νομίσματα, με σπιρτόκουτα κ.λπ. Ενας ερασιτέχνης λοιπόν συλλέκτης αλλά δεινός νομισματολόγος, όπως τον χαρακτηρίζει ο κος Χιονίδης είναι και ο Ιωακείμ Ηλιάδης.

Το πάθος του για τα νομίσματα, για αρχαιολογικά ευρήματα καθώς και θέματα ιστορίας της Μακεδονίας, τον έσπρωξε να μαζεύει αποκόμματα εφημερίδων. Αποκόμματα μαζεμένα, από παλιές εφημερίδες - κυρίως την Μακεδονία - φωτοτυπημένα και πολλές φορές υπογραμμισμένα, αποτελούν το ασυνήθιστο τεύχος που κρατώ στα χέρια μου. Πραγματικά αξιόλογη και ενδιαφέρουσα δουλειά με μόνο μειονεκτήματα το ότι δεν αναφέρεται σε πολλά αποκόμματα η χρονολογία έκδοσης και ο τίτλος της εφημερίδας, έτσι δεν μπορεί να αποτελέσει βιβλιογραφία για μελλοντικούς ερευνητές. Αλλά σίγουρα αποτελεί μια πολύ καλή πηγή πληροφοριών για τους λάτρεις των εφημερίδων και του παρελθόντος.

ΠΥΡΙΝΟΣ ΠΑΥΛΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.

Ομιλία

ΠΑΥΛΟΣ ΠΥΡΙΝΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ (Ομιλία)

"Εκδόση της 'Λέσχης Λάιονς Βέροιας'"

ΒΕΡΟΙΑ 1998

Από την Λέσχη Λάιονς της Βέροιας εκδόθηκαν δύο βιβλία τα οποία περιέχουν ομιλίες γνωστών Βεροϊέων του κου Πυρινού και του κου χιονίδη. Το πρώτο που παρουσιάζουμε εδώ είναι μια ομιλία του κου Πυρινού με θέμα την πολύπλευρη προσφορά της Εκκλησίας στον υπόδουλο Ελληνισμό. Η παρουσία του κλήρου και η συμμετοχή του σ' όλες τις φάσεις του επαναστατικού αγώνα, με έντονη, πρωτοποριακή, και ευεργετική δράση. Η Εκκλησία επικεφαλής εργάστηκε για να σταματήσουν οι εξισλαμισμοί, πρωτοστάτησε στην ίδρυση σχολείων. Στήριξε σ' αυτά τις ελπίδες, τα όνειρα για ένα καλύτερο μέλλον. Το Έθνος μας με την Εκκλησία πρωτοστάτη να ανεμίσει το μαύρο ράσο σαν μπαϊράκι για την λευτερία, ανέστησαν την Ελλάδα. Η σπουδαιότητα της έκδοσης αυτής συμβάλλει με τον τρόπο της στην σωστή, αντικειμενική ενημέρωση και γνώση του κοινού για την παρουσία του Ελληνορθόδοξου κλήρου, κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας και του Αγώνα.

ΧΙΟΝΙΔΗ ΓΙΩΡΓΟΥ**Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΑΡΣΕΝΙΟΣ, ΠΡΩΤΟΣ ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ.**

Ομιλία

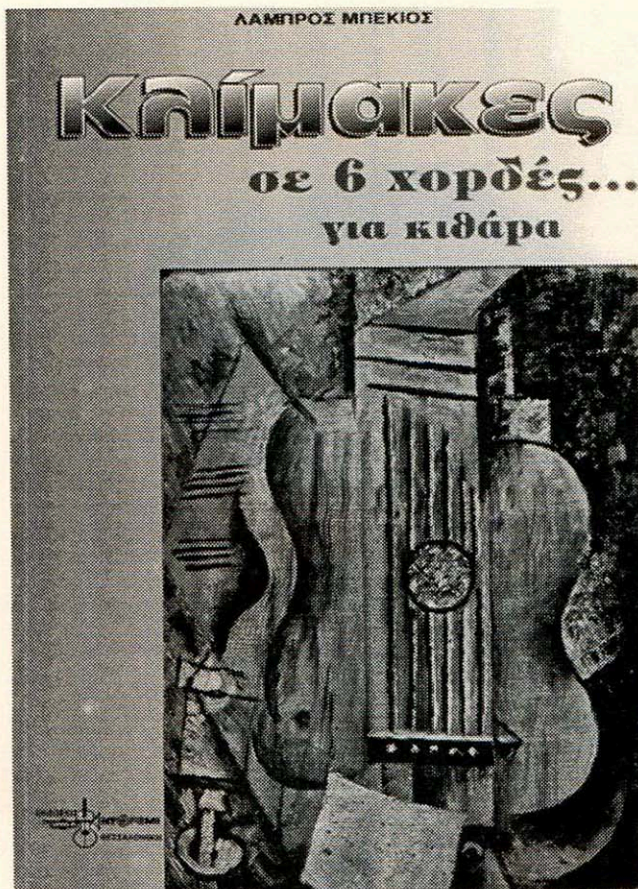
Το δεύτερο βιβλίο που εκδόθηκε από την Λέσχη Λαίων Βέροιας είναι του Χιονίδη. Πρόκειται για την ομιλία που διοργανώθηκε, με την ευκαιρία της τελετής των αποκαλυπτηρίων της προτομής του νεομάρτυρα Αρσενίου, από τον μητροπολίτη Βέροιας. Ο κος Χιονίδης μέσα από ντοκουμέντα που συγκέντρωσε, σκιαγράφησε και ζωντάνεψε την προσωπικότητα του μητροπολίτη Βέροιας Αρσενίου, που έζησε κατά τον 14ο-15ο αιώνα. Οι σκηνές θάρρους και αυτοθυσίας του επικεφαλής και εμψυχωτή των αμυνόμενων Βεροϊέων - που αρνήθηκαν να παραδοθούν στους Τούρκους και αγωνίσθηκαν μέχρι εσχάτων - τον τοποθετούν στο πάνθεον των μαρτύρων της πατρίδας μας. Η έκδοση αυτή μας βοηθά να γνωρίσουμε και να τιμήσουμε τον Ιερομάρτυρα Αρσένιο. Τον εμψυχωτή, τον πνευματικό καθοδηγητή, τον πρωταγωνιστή, τον θρησκευτικό ποιμένα, το Μητροπολίτη, του οποίου το πραγματικό όνομα δεν έχει διασωθεί.

ΓΙΩΡΓΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ

**Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΑΡΣΕΝΙΟΣ,
ΠΡΩΤΟΣ ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΕΙΣ
ΙΕΡΑΡΧΗΣ, ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ
(Ομιλία)**

Έκδοση της "Λέσχης Λαίων της Βέροιας"**ΒΕΡΟΙΑ 1998**

Τα βιβλία που παρουσιάζονται θα τα βρείτε στην
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ".

Ο Λάμπρος Μπέκιος είναι καθηγητής κιθάρας από το 1986. Είναι διπλωματούχος του Εθνικού Ωδείου Αθηνών, με εκπαιδευτική και καλλιτεχνική δραστηριότητα στο χώρο της κιθάρας.

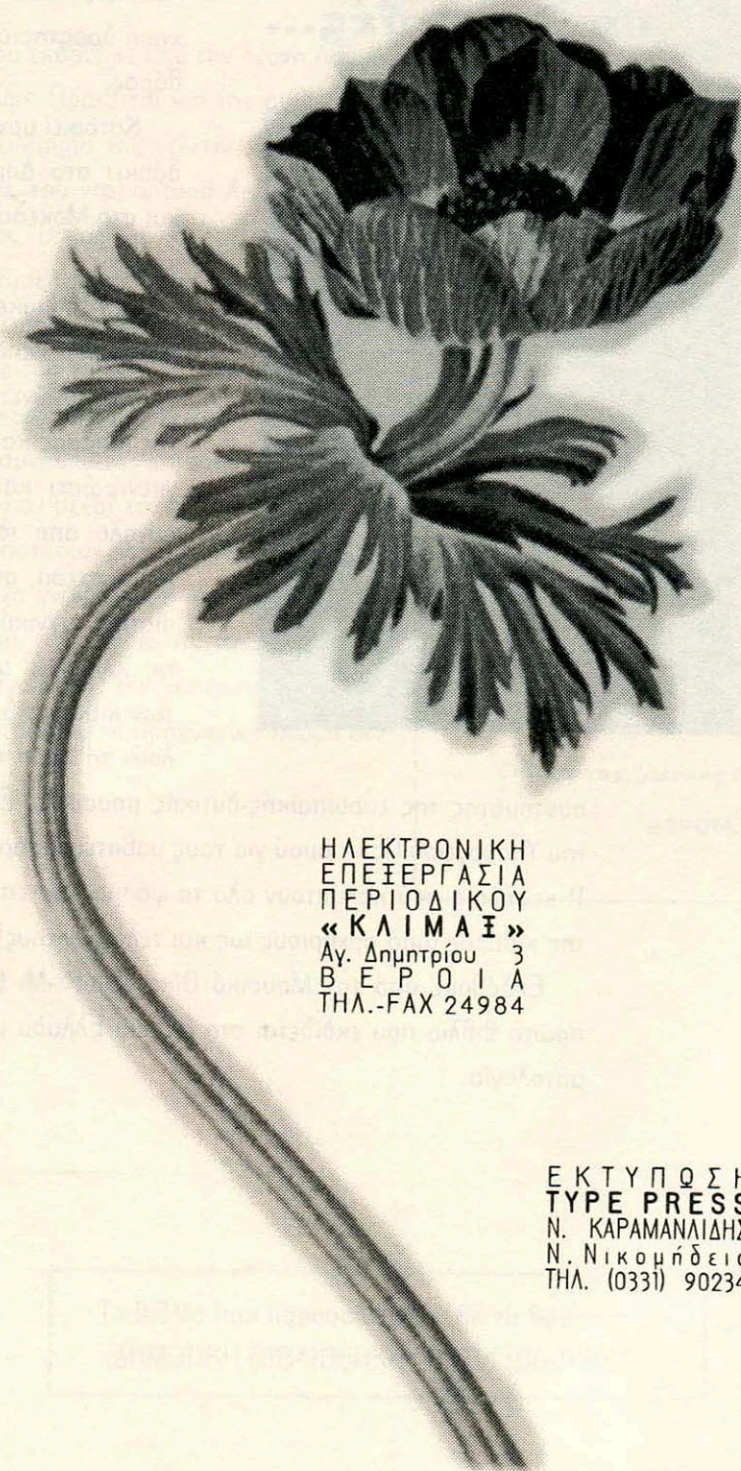
Κατοικεί μόνιμα στη Βέροια και διδάσκει στο Δημοτικό Ωδείο Βέροιας και στο Μακεδονικό Ωδείο Θεσσαλονίκης.

Οι «Κλίμακες σε έξη χορδές» είναι ένα βιβλίο εκπαιδευτικού χαρακτήρα, που απευθύνεται στους σπουδαστές της κιθάρας και έχει ως σκοπό να συγκεντρώσει και να παρουσιάσει ένα σύνολο από ιδέες και απόψεις που έχουν σχέση, από τη μια με την κιθαριστική τεχνική και από την άλλη με τις κλίμακες ως μέρος της μελέτης των κιθαριστών μια και αυτές αποτελούν τη βάση της δομής του τονικού

συστήματος της ευρωπαϊκής-δυτικής μουσικής. Έχει στηριχτεί στην ύλη του Υπουργείου Πολιτισμού για τους μαθητές κιθάρας και αποτελείται από 11 κεφάλαια που καλύπτουν όλο το φάσμα των επιπέδων στην εκμάθηση της κιθάρας (από αρχάριους ως και τελειόφοιτους).

Εκδόθηκε από τον Μουσικό Οίκο Ντο-Ρε-Μι (Θεσ/νίκη) και είναι το πρώτο βιβλίο που εκδίδεται στη Βόρεια Ελλάδα με τη συγκεκριμένη θεματολογία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΝΤΟ-ΡΕ-ΜΙ
ΑΡΧΑΙΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΝΤΟ-ΡΕ-ΜΙ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ
ΕΠΕΙΞΕΡΓΑΣΙΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ
«ΚΛΙΜΑΞ»
Αγ. Δημητρίου 3
Β Ε Ρ Ο Ι Α
ΤΗΛ.-FAX 24984

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
TYPE PRESS
Ν. ΚΑΡΑΜΑΝΛΙΔΗΣ
Ν. Νικομήδεια
ΤΗΛ. (0331) 90234

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

Διεύθυνση - Γραμματεία:

Α. Αντωνιάδη 19, 591 00 Βέροια, τηλ. (0331) 22967, 62548, fax 27914

ΑΝΤΩΝΙΑΔΕΙΟΣ ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ & ΤΕΧΝΩΝ

Α. Αντωνιάδη 19, τηλ. (0331) 62548

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ «ΘΕΑΝΩ ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ»

Θ. Ζωγιοπούλου 3, τηλ. (0331) 24879

ΑΙΘΡΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ «ΟΛΓΑΝΟΣ»

Ολγάνου 19, τηλ. (0331) 28277

ΣΥΝΟΙΚΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΛΙΘΕΑΣ

1ο Δημοτικό Σχολείο - Καλλιθέα

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΒΕΡΟΙΑΣ

Διεύθυνση - Γραμματεία:

Μητροπόλεως 40, 591 00 Βέροια, τηλ. (0331) 74433, fax 74443